

**UNIVERZITA
JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA**

Magisterské/ kombinované studium

2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jana Pužmanová

Střídavá výchova -
její odraz ve společnosti

Praha 2012

**Vedoucí diplomové práce:
JUDr. Lenka Papíková**

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Master/ Combined (Part time) Studies

2010-2012

DIPLOMA THESIS

Jana Pužmanová

The Joint Custody -
It's Reflection in Society

Prague 2012

**The diploma thesis work supervisor:
JUDr. Lenka Papíková**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 29. ledna 2012

Jana Pužmanová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí diplomové práce JUDr. Lence Papíkové za ochotu a vlídnost, se kterou se ujala vedení mé práce.

Dále děkuji svému partnerovi za jeho podporu při psaní práce, především za pečlivé provedení korektur.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá střídavou výchovou jako jednou z forem porozvodové výchovy a jejím odrazem ve společnosti. Informuje o nejdůležitějších právních předpisech upravujících nejen střídavou výchovu, ale i zájem dítěte a vztahy rodičů a dětí. Práce se snaží nalézt vysvětlení pojmu „zájem dítěte“ a zamýšlí se nad argumenty hovořícími proti střídavé výchově. V práci je dále zmiňována problematika Cochemského modelu.

Teoretické poznatky jsou následně uplatněny v průzkumu o střídavé výchově.

Klíčové pojmy:

Cochemský model, porozvodová péče o děti, rozvod, střídavá výchova, zájem dítěte.

Annotation

This diploma thesis deals with the joint custody as a form of post-divorce education and its reflection in society. It informs about the most important laws regulating not only the joint custody, but also the interest of the child and the relations of parents and children. The work tries to find an explanation of the term "interest of the child" and discusses the arguments against the joint physical custody. In this work is also mentioned the issue of Cochem model.

The theoretical understanding of the issue is applied in the survey of joint custody of children.

Key words

Cochem model, custody of children after divorce, divorce, interest of the child, joint physical custody.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	
1. LEGISLATIVA UPRAVUJÍCÍ STŘÍDAVOU	
VÝCHOVU.....	11
1.1 Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině	11
1.1.2 Návrh novely zákona o rodině	17
1.1.3 Legislativní proces novely zákona o rodině	19
1.2 Listina základních práv a svobod.....	23
1.3 Úmluva o právech dítěte	24
2. ZÁJEM DÍTĚTE	28
3. STŘÍDAVÁ VÝCHOVA	31
3.1 Obecné údaje, statistika.....	31
3.1.1 Vývoj rozvodovosti v závislosti na počtech případů střídavé výchovy – výzkum USA	33
3.2 Rozdílnost názorů na střídavou výchovu	35
3.3 Informovanost o střídavé výchově	46
4. COCHEMSKÝ MODEL.....	48
4.1 Některé rozdíly běžné a Cochemské praxe.....	49
PRAKTICKÁ ČÁST	
5. PRŮZKUM	54
5.1 Metoda průzkumu a jeho realizace	55
5.2 Výsledky průzkumu a jejich interpretace	57
5.3 Dílčí závěry, formulace doporučení z průzkumu	74
ZÁVĚR	76

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	79
SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ	81
SEZNAM ZAHRANIČNÍCH ZDROJŮ	83
SEZNAM TABULEK	84
SEZNAM GRAFŮ	85

ÚVOD

Cílem této práce je zjistit, zda současná právní úprava zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, splňuje společenské očekávání řešení otázky výchovy dětí po rozvodu. Práce se věnuje problematice střídavé výchovy jako jedné z forem porozvodové výchovy dětí a jejímu vnímání ve společnosti. Dále také dokumentuje průběh pokusu o změnu zákona o rodině a zamýšlí se nad výrazem „zájem dítěte“.

Dá se říci, že společenské očekávání řešení porozvodové péče o děti se pozvolna mění. Stále častěji se objevují žádosti otců o střídavou výchovu, o rozšíření styku s dětmi po rozvodu, o možnost podílet se po rozvodu větší měrou na výchově svých dětí. V české společnosti však dosud přetrvává názor, že je velmi podezřelé, jestliže nejsou děti svěřeny do výhradní péče matky a ženy mající dítě ve střídavé výchově jsou často vystaveny velkému společenskému tlaku.

V současné době jsou slova „střídavá výchova“ skloňována ve všech pádech poslanci, médii, rodiči, ale hlavně příznivci či odpůrci této formy porozvodové výchovy dětí. Veřejnou diskusi rozvířil návrh na změnu § 26 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině. Změna příslušného paragrafu rozděluje společnost na dva tábory – skupinu příznivců střídavé výchovy a skupinu jejich odpůrců. O snaze změnit § 26 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, pojednává další část diplomové práce.

Málokdo dokáže zůstat nezaujatý, jedná-li se o děti. A co více, jedná-li se o děti vlastní. Často užívaný výraz je „zájem dítěte“. Zastánci střídavé péče jím objasňují své cíle – „je v zájmu dítěte mít oba dva rodiče i po rozvodu“. Jejich odpůrci „zájem dítěte“ hojně užívají jako štít proti zavedení střídavé výchovy – „je v zájmu dítěte mít jeden domov, je v zájmu dítěte mít jednu postýlku“. Co je však opravdu v zájmu dítěte? Neskryvá se za těmito slovy více zájem rodičů, zájem dvou stran bojujících proti sobě a zraňujících se navzájem? Zájmem dítěte se zabývá i další část této práce.

Problematice ochrany dítěte se věnuje poslední kapitola teoretické části práce hovořící o Cochemském modelu. Výsledkem dohod rodičů, kteří projdou

rozvodovým řízením v německém Cochemu, není v žádném případě pouze střídavá výchova. Dohody rodičů obsahují všechny varianty porozvodové výchovy a i nadále v praxi převažuje větší podíl dětí svěřených do výlučné péče matek. Ke všem variantám porozvodové výchovy však rodiče docházejí vlastním rozhodnutím, a to je ta nejdůležitější podmínka úspěšnosti dalších vztahů mezi všemi členy rodiny.

Dle statistických údajů je střídavá výchova v České republice využívána rodiči a nařizována soudy jen minimálně. V praktické části diplomové práce, průzkumu, je proto formou ankety zkoumán postoj veřejnosti k možnému zavedení střídavé výchovy jako první možnosti porozvodové péče o děti.

Mít šťastné dětství, usínat s vědomím, že jsem milován oběma rodiči a ti jsou tu vždy pro mě. Z důvodu rozpadu více než padesáti procent manželství není toto všem dětem plně dopřáno. Rozpad manželství však neznamená konec rodičovství. Ne vždy lze zabránit rozvodu či rozchodu. Ne vždy lze zabránit rozpadu rodiny. Vždy by ale pro rodiče mělo být prioritou nadřadit blaho dítěte osobním sporům a svým jednáním co nejméně dítě poškodit. Bránit jej musí, nebo by alespoň měli, právě rodiče, justice, zákony. Bránit je musí zdravý rozum a cit a hlavně naše činy.

1. LEGISLATIVA UPRAVUJÍCÍ STŘÍDAVOU VÝCHOVU

Mezi nejdůležitější právní předpisy upravující v současné době základní lidská práva, vztahy rodičů a dětí, zájem dítěte a porozvodovou výchovu řadíme především:

- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů,
- Listinu základních práv a svobod,
- Úmluvu o právech dítěte.

1.1 Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění zákona č. 132/1982 Sb., zákona č. 234/1992 Sb., zákona č. 72/1995 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., zákona č. 301/2000 Sb., zákona č. 109/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 321/2002 Sb., zákona č. 315/2004 Sb., zákona č. 383/2005 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 134/2006 Sb., zákona č. 227/2006 Sb., zákona č. 342/2006 Sb., zákona č. 259/2008 Sb., zákona č. 244/2010 Sb.

Zákon o rodině je základní zákon, který upravuje podmínky rodinného práva a je rozdělen do tří základních částí - manželství, vztahy mezi rodiči a dětmi a výživné. Zákon o rodině upravuje například vznik manželství, rozvod, určení rodičovství, osvojení, práva a povinnosti manželů, stanoví rodičovské povinnosti a také povinnosti dětí vůči rodičům.

Vznik rodinného práva jako samostatného právního odvětví je v České republice spojen s obdobím po druhé světové válce, kdy byl přijat zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, a došlo k formulaci rodinného práva a přijetí prvních rodinných norem. Došlo zde k oddělení právní úpravy rodinných vztahů od občanského zákoníku. Tento zákon měl tři hlavy – manželství,

rodiče a děti a poručenství, a upravoval manželství, práva a povinnosti manželů, rozvod, zjištění otcovství, rodičovskou moc, osvojení, vyživovací povinnost a poručenství. V roce 1963 byl přijat zákon č. 94/1963 Sb. o rodině, který byl několikrát novelizován a ve znění přijatých právních úprav je dosud platný.

O vztazích rodičů a dětí hovoří ve výše uvedeném zákoně například:

§ 26

- (1) Před rozhodnutím, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu, zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu.

§ 26

- (2) Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.

§ 26

- (3) Rozhodnutí o úpravě výkonu rodičovské zodpovědnosti může být nahrazeno dohodou rodičů, která ke své platnosti potřebuje schválení soudu.

§ 26

- (4) Při rozhodování o svěřením dítěte do výchovy rodičů soud sleduje především zájem dítěte s ohledem na jeho osobnost, zejména vlohy, schopnosti a vývojové možnosti, a se zřetelem na životní poměry rodičů. Dbá, aby bylo respektováno právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi a právo druhého rodiče, jemuž nebude dítě svěřeno, na pravidelnou informaci o dítěti. Soud přihlédne rovněž k citové orientaci a zázemí dítěte, výchovné schopnosti a odpovědnosti rodiče, stabilitě budoucího výchovného prostředí, ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem, k citovým vazbám dítěte na sourozence, prarodiče a další příbuzné a též k hmotnému zabezpečení ze strany rodiče včetně bytových poměrů.

§ 26

- (5) Soud vždy vezme v úvahu, kdo dosud kromě řádné péče o dítě dbal o jeho výchovu po stránce citové, rozumové a mravní.

§ 32

- (1) Rozhodující úlohu ve výchově dětí mají rodiče.

§ 32

- (2) Rodiče mají být osobním životem a chováním příkladem svým dětem.

§ 34

- (1) Rodičovská zodpovědnost náleží oběma rodičům.

§ 44

- (2) Nevykonává-li rodič řádně povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti a vyžaduje-li to zájem dítěte, soud jeho rodičovskou zodpovědnost omezí; přitom vždy konkrétně vymezí rozsah práv a povinností, na které se omezení vztahuje.

§ 44

- (3) Zneužívá-li rodič svou rodičovskou zodpovědnost nebo její výkon nebo ji závažným způsobem zanedbává, soud jej rodičovské zodpovědnosti zbaví.

Pro zajímavost a případné porovnání jsou v následujícím odstavci uvedeny původní § 26 a 27 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, uvedené ve Sbírce zákonů ČSSR z roku 1963, částce 53:

§ 26

- (1) V rozhodnutí, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu, zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu.
- (2) Rozhodnutí o úpravě práv a povinností rodičů k dítěti může být nahrazeno jejich dohodou, která ke své platnosti potřebuje schválení soudu.
- (3) Soud při rozhodování o právech a povinnostech rodičů nebo při schvalování dohody vždy přihlédne k tomu, aby byly zajištěny nejpříznivější podmínky pro zdárný vývoj dítěte v uvědomělého občana.

§ 27

- (1) Dohoda o styku rodičů s dítětem nepotřebuje schválení soudu.
- (2) Soud však styk rodičů s dítětem upraví, vyžaduje-li to zájem na jeho výchově.
- (3) Jestliže je to nutné v zájmu zdraví dítěte, soud styk dítěte s rodičem omezí nebo jej i zakáže.

Zajímavé, a pro mnoho rodičů nepřijatelné, je, že některé soudy uvádějí v odůvodnění rozsudku premisu, že absence kvalifikované komunikace mezi rodiči – tedy neexistence schopnosti toho kterého rodiče dohodnout se na výchově s druhým rodičem – je nutně překážkou střídavé výchovy. Na absenci komunikace a většinu z výše uvedených odstavců zákona o rodině odkazuje i Nález Ústavního soudu ze dne 2. listopadu 2010 ve věci sp. zn. I. ÚS 2661/10, ve kterém je mj. uvedeno:

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 5. 2010, č. j. 17 Co 187/2010-485 a rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 11. 1. 2010, č. j. 0 P 274/2001-446, se zrušují.

Z odůvodnění:

17. Tyto své závěry postavily soudy (mimo jiné) na skutečnosti, že mezi rodiči absentuje schopnost běžné komunikace. Kupříkladu okresní soud uvedl: "případné rozhodnutí o střídavé výchově dítěte musí být doprovázeno dohodou a souhlasem rodičů, jejich vzájemnou nekonfliktní komunikací... mezi rodiči přetrvávají i nadále velmi závažné neshody, rodiče fakticky nejsou schopni spolu běžně komunikovat...právě pro chybějící komunikaci mezi rodiči je soudní úprava styku otce s dcerou zcela na místě..." (srov. str. 5 napadeného rozsudku okresního soudu). Krajský soud pak prohlásil: "...domluva mezi nimi možná není. Otec snahy o komunikaci deklaroval, matka na ně rezignuje. Jasně dala najevo názor, že střídavá péče pro ni není přijatelná, jak už uvedl okresní soud. Potvrzuje se, že společná vůle rodičů vychovávat nezletilou střídavě

chybí... Vzájemné neshody rodičů a absence komunikace jsou prokázány..." (srov. str. 4 napadeného rozsudku krajského soudu).

18. Tím soudy (nepřímo) deklarovaly názor, že při posuzování svěření dítěte do výchovy není relevantní hledisko (ne)schopnosti toho kterého rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem a že není významné, který z rodičů a proč není schopen dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem. V opačném případě by si totiž tuto otázku musely soudy položit a zodpovědět ji a v rozhodovacím závěru ji reflektovat.

19. Uvedeným názorem tedy soudy ignorovaly to, že hledisko (ne)schopnosti toho kterého rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem naopak relevantní je. Dokonce je to výslovně stanoveno ustanovením § 26 odst. 4 zákona o rodině, které ukládá soudu při rozhodování o svěření dítěte do výchovy přihlídnout mj. "ke schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem".

27. Dále, soudy postavily své rozhodnutí na premise, že absence kvalifikované komunikace mezi rodiči - tedy neexistence schopnosti toho kterého rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem - je nutně překážkou střídavé výchovy (srov. např. str. 5 napadeného rozsudku okresního soudu: "případné rozhodnutí o střídavé výchově dítěte musí být doprovázeno dohodou a souhlasem rodičů, jejich vzájemnou nekonfliktní komunikací... právě pro chybějící komunikaci mezi rodiči je soudní úprava styku otce s dcerou zcela na místě..."). Takto pojatý názor však Ústavní soud shledává protiústavním, a to z více důvodů.

28. Při platnosti uvedené premisy soudů (o nemožnosti nařízení střídavé výchovy v případě neexistence kvalifikované komunikace mezi rodiči) by tedy k eliminaci střídavé výchovy stačilo pouze jednostranné, iracionální, svévolné, účelové odmítání kvalifikované komunikace rodiče, který má dítě ve své výlučné péči, s druhým rodičem. V takovém případě by šlo ve své podstatě o zneužití postavení rodiče (výlučně) vychovávajícího dítě, o zneužití jeho základního práva vychovávat své dítě dle čl. 32 odst. 4 Listiny.

29. Opačný přístup má i širší důsledky. Pokud by se připustil takový výklad práva, který by ponechával prakticky volné pole jeho zneužívání, hrozil by u druhé strany sporu vznik pocitu nespravedlnosti a bezmoci, a v důsledku toho nedůvěry ve spravedlnost a v právní stát. Smyslem práva je spravedlivě regulovat společenské vztahy. Umožněním zneužívat právo, tedy zakládáním nespravedlnosti, se však samotný smysl práva popírá.

39. Ostatně, nelze vyloučit, že právě mezi rodiči, kteří ne zcela dobře komunikují, je střídavá péče podnětem a motivací k tomu, aby se snažili spolu co nejvíce kooperovat; střídavá výchova nutí rodiče, který nebyl této formě nakloněn a na jehož straně chybí ochota ke komunikaci, aby své chování změnil. Jinak se může stát, že skutečně dojde ke změně výchovy a svěření dítěte do výchovného prostředí druhého rodiče.

44. Relevantnost hlediska (ne)schopnosti toho kterého rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem tedy samozřejmě neznámá, že vždy musí být dítě svěreno do výlučné výchovy tomu rodiči, v jehož prospěch toto hledisko vyznívá. Jde zajisté pouze a jen o jedno z více hledisek, které musí soud vzít v úvahu. Po posouzení celkové situace je třeba zvažovat, které řešení je v zájmu dítěte. Přitom použití všech relevantních hledisek nemusí vést ke stejnému řešení a může vyvolat i kolizi.

45. Řečeno poněkud jinak, aby bylo určité řešení ve všech aspektech v zájmu dítěte, byl by žádoucí stav téměř ideální. Úkolem rodičů by mělo být, aby se svým chováním k takovému stavu alespoň přibližovali. Tedy, aby rodiče opustili své egoistické, mnohdy dokonce nízké "zájmy" (například v podobě příjemných vnitřních pocitů trýznění druhého rodiče skrze vlastní dítě). Každý rodič by si měl být vědom toho, že priorita zájmu dítěte platí mimo jiné proto, že důsledky ignorování zájmu dítěte se v jeho sféře (v jeho životě, ať již současném či budoucím) projeví intenzivněji negativně než v životě rodiče jako člověka dospělého; dítě totiž není "hotová" silná osobnost, a není schopno se s uvedenou situací vypořádat, takže často nese psychické šrámy při cestě svého dospívání po celý život.

1.1.2. Návrh novely zákona o rodině ve vztahu ke střídavé výchově

V této kapitole je popsán legislativní proces návrhu novely zákona o rodině předložený poslancem JUDr. Pavlem Staňkem.

Platné znění ustanovení § 26 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, ponechává soudu při rozhodování v oblasti péče o nezletilé, konkrétně ve věci rozhodování o svěřeni nezletilého do výchovy, na uvážení, zda svěří dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, či nikoli. Kritériem pro soudní rozhodování je přitom především sledování zájmů dítěte a zajištění jeho dalších potřeb. Platná právní úprava nepřispívá k častějšímu nařizování střídavé, popř. společné výchovy.

Návrh novely odst. 2 a 3 § 26 zněl:

~~(2) Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.~~

(2) Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, soud svěří dítě do střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte.

(3) Dohodnou-li se rodiče na společné výchově, soud dohodu schválí, je-li to v zájmu dítěte.

Tento návrh doslova „zvedl ze židlí“ většinu zákonodárců, odborné i laické veřejnosti. Byl často špatně interpretován a nedostatečně vysvětlován, a tak bylo jeho předkladateli vytýkáno, že se snaží soudům přikazovat jejich rozhodnutí, což je nepřijatelné. Novela si však jen kladla za cíl, aby soudy dostatečně odůvodňovaly, proč střídavá výchova není v nejlepším zájmu dítěte. Zájem dítěte by byl nadále posuzován podle stávajícího ustanovení § 26 odst. 4 zákona o rodině. Soud by střídavou výchovu nenařídil, pokud by shledal, že rodiče nejsou mezi sebou schopni dosáhnout určitého stupně konsenzu o směřování výchovy dítěte, v takovém případě by bylo nařízení střídavé

výchovy jen těžko v zájmu dítěte. U společné výchovy se nově navrhovalo, aby soud schválil dohodu rodičů o společné výchově, existuje-li mezi rodiči dohoda o podmínkách výkonu společné výchovy a je-li tento druh výchovy v zájmu dítěte. Soudu by neměly stačit k zamítnutí střídavé výchovy absurdní důvody, jako například ten, že jeden víkend za čtrnáct dní je postačující doba na výchovu dítěte druhým rodičem, nebo že není pro střídavou výchovu důvod, jelikož rodiče spolu nekomunikují.

Druhá část novely, o prodloužení lhůty k popření otcovství, reagovala na nálezný pléna Ústavního soudu 15/09 (244/2010 Sb.), který ruší k 31. prosinci 2011 § 57 odst. 1 zákona o rodině. Ústavní soud shledal, že při současném vymezení lhůty (šest měsíců) k popření otcovství manžela matky, která běží od doby, kdy se otec dozví o narození dítěte, není pro manžela matky možné zjistit všechny relevantní skutečnosti pro případné popření otcovství. Podle Ústavního soudu je současné nastavení lhůty v rozporu s Listinou základních práv a svobod a Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod. Tato část novely však nebude v této diplomové práci s ohledem na téma rozebírána.

K novele právní úpravy střídavé péče se vyjadřovali nejen poslanci Parlamentu ČR, ale i odborná a laická veřejnost.

Například občanské sdružení Spravedlnost dětem oslovilo poslance Parlamentu ČR dopisem na podporu zmíněné novely i střídavé péče o děti jako takové, který mimo jiné porovnával postoje státních orgánů a občanů ke střídavé výchově i českou a slovenskou soudní praxi v této problematice, a také kladně hodnotil posun v rozhodovací činnosti Ústavního soudu, který ve svých nálezech již deklaruje, že i obecné soudy by měly přehodnotit své dosavadní šablonovité přístupy a rozsudky.

1.1.3. Legislativní proces novely zákona o rodině

Dne 16. 3. 2011 se návrh zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, dostal na pořad schůze Poslanecké sněmovny PČR a novela prošla prvním čtením.

Nejčastějšími námitkami proti novele byla funkčnost stávající úpravy a zasahování do nezávislosti soudů.

Dne 14. 6. 2011 prošel návrh zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, druhým čtením. „Právo na oba rodiče má každé dítě," okomentovala například záměr novely Lenka Kohoutová z ODS. Naopak mnozí zákonodárci novelu zkritizovali. „Jako pedagog tvrdím, že dítě musí navštěvovat jen jednu školu. V ní totiž od pondělí do pátku tráví více času než v rodině. Jestliže by byla střídavá péče, dítě by muselo chodit do dvou škol, to není dobré. Dítě musí mít svůj pokoj, svou postýlku, své zázemí," oponoval poslanec za TOP 09 Jan Smutný. Stejný názor pak zastal i předseda KSČM Vojtěch Filip, podle kterého novela svazuje ruce soudcům. (Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 19. schůze, <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/019schuz/s019167.htm>, 29. 1. 2012)

Dne 21. 6. 2011 prošel návrh zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, třetím čtením. Znamená to, že byl Poslaneckou sněmovnou přijat a zaslán Senátu.

Pro novelu hlasovali poslanci napříč stranami. Kritici poukazovali například na to, že dítě ve střídavé výchově musí neustále měnit svůj domov a nepřispívá to k jeho zdravému rozvoji. Novelu kritizovala i zmocněnkyně pro lidská práva Monika Šimůnková. Podle ní je nutné ke všem případům přistupovat individuálně. „Předkládaná novela paušalizuje přístup ke střídavé výchově, kterou tímto způsobem prioritizuje před ostatními možnostmi úpravy poměrů k nezletilému dítěti, a nevhodným způsobem tak zasahuje do prostoru pro volné uvážení soudů," uvedla. „Úprava staví práva rodičů nad nejlepší zájem dítěte, který není v tomto případě tím nejvyšším hlediskem. Dítě je stále spíš objekt než subjekt, který má právo do toho mluvit," řekla. (ČTK, Zákon střídavou péčí upřednostní rodiče před dětmi, tvrdí vládní výbor, <http://zpravy.idnes.cz/zakon-stridavou-peci-uprednostni-rodice-pred-detmi->

tvrdi-vladni-vybor-1me-/domaci.aspx?c=A110714_184035_domaci_jj, 29. 1. 2012)

Výhrady měla k novele i vláda. Poukázala na to, že než soud uloží střídavou výchovu, mělo by se vyjádřit dítě, se kterým z rodičů chce žít. Až poté by měla být na řadě případná střídavá výchova. Česká republika by bez splnění této podmínky mohla porušit Úmluvu o právech dítěte a Evropskou úmluvu o výkonu práv dětí.

S novelou zákona o rodině nesouhlasil ani vládní Výbor pro práva dítěte, který považuje stávající úpravu za vyhovující. Uvedl, že navrhované znění upřednostňuje střídavou výchovu před jiným uspořádáním poměrů a práva rodičů před právy jejich potomků.

Výbor v usnesení uvedl, že dítě má právo na styk s oběma rodiči, není to však jeho povinnost a novela by byla i v rozporu s Úmluvou o právech dítěte.

Podle Výboru může mít střídavá výchova velmi negativní a dlouhodobé následky, jestliže některá ze stran není schopna plnit nároky (spojené s praktikováním střídavé výchovy) na ni kladené.

Dne 20. 7. 2011 senátoři odmítli poslanecký návrh požadující častější ukládání dětí do střídavé výchovy. Poslanecká sněmovna pro přehlasování rozhodnutí senátu potřebovala 101 hlas, schválen byl však jen 77 hlasy.

Poslanecká sněmovna 6. 9. 2011 projednala návrh novely zákona o rodině, posilující střídavou výchovu a prodlužující lhůtu pro popření otcovství, vrácený sněmovně Senátem. Pozměňovací návrh Senátu sněmovna neschválila. K přehlasování Senátu chybělo 13 hlasů. Pro hlasovalo 88, proti 51 poslanec. 33 poslanci, kteří se zdrželi hlasování, tak prakticky rozhodli o tom, že novela zákona nebyla schválena.

Psycholog Václav Mertin na základě hlasování Senátu Parlamentu ČR napsal tato slova:

„20. července neschválil Senát Parlamentu ČR pasáž novely zákona o rodině, ve které má dojít k posílení významu střídavé péče po rozvodu rodičů.

Před několika dny se stejně zamítavě vyjádřil vládní Výbor pro práva dítěte. Diskuse v obou komorách byla bohatá a je zajímavé, že stanoviska mužů a žen pro a proti zhruba kopírují poměr, se kterým se setkávám v poradenské klientele. Obrací se na mě převážně muži, kteří usilují o větší naplnění rodičovské role a střídavou péči pokládají za reálně dosažitelné maximum, a ženy, které se střídavé péči brání a hledají pro tento svůj postoj oporu v psychologickém nálezu.

Když se rodiče rozejdou, jde téměř vždy o nepříznivý zásah do života dítěte. Nikdo se ho neptá, ani nebere ohled na jeho přání, které obvykle zní, aby s ním byli táta s mámou pohromadě. Pak na něj často dopadají tahanice rodičů, neshody o majetek, peníze, pomluvy, výčitky, výhrůžky, neplacení výživného, neochota umožnit kontakty s druhým rodičem, nezájem či úplná absence jednoho rodiče... Pod zorným úhlem takových zásadních a léta neřešených problémů se zdá být změna jedné věty v zákoně maličkost.

Navrhovaná novela v §26, odst. 2 zní „*Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, soud svěří dítě do střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte.*“ Stačí si tuto větu přečíst a vidíme, že neobsahuje žádné dramatické změny, že se absolutně nedotýká práv dítěte, ani neomezuje soudy v nezávislém rozhodování – všechny ostatní paragrafy, které by se těchto skutečností mohly dotknout, zůstávají nezměněné. Takže jestli soudy berou v potaz názor dítěte dnes, budou ho brát i nadále. Jestli soud dojde k závěru, že střídavá péče není v nejlepším zájmu dítěte, pak rozhodne o jiné formě.

Málokdo si troufne zamítnout střídavou péči zcela (vždyť je od roku 1998 v zákoně a žádnou katastrofu nezpůsobila), tak se hledají jakékoli podpůrné argumenty, které by nás měly přesvědčit, že by mělo jít o opatření výjimečné. Objevuje se řada námitek: novela není třeba, vše řeší stávající úprava, podle novely se při rozhodování o střídavé péči upřednostňují práva rodičů nad právem dítěte, je omezeno právo dítěte na vyjádření, dítěti bereme domov...

Největší uváděný problém bývá pravidelné přesouvání z bytu do bytu a s tím spojená údajná ztráta domova. Dítě se ovšem pravidelně „stěhuje“, i když je svěřeno do péče jednomu rodiči. Neměli bychom soudit podle dospělých a

zkusme připustit, že dítě by mohlo mít domov všude tam, kde jsou jeho rodiče, kde má oblíbené věci, zvířata. Tedy ne ve třech místnostech jednoho bytu, ale v šesti místnostech dvou bytů. Navíc, menší dítě nemá se „stěhováním“ takové starosti, tašku mu zabalí rodiče.

Střídavá péče je prý opatření pro dospělé. Jenže i rozvod je většinou opatření pro dospělé, děti by si přály být s oběma rodiči. Totéž však platí o svěření dítěte do péče jednomu z rodičů. Koneckonců i docházka do školy je opatření pro dospělé. A nezapomínejme, že zásadní odpovědnost za dítě mají právě rodiče.

Dítě prý je pouhý objekt rozhodování dospělých a nikoli subjekt. V novele není ani zmínka o tom, že by soudy neměly pokládat dítě za subjekt a nadřazovat jeho zájem zájmům dospělých. Při dosavadní úpravě to zřejmě možné je, jen si nejsem vědom toho, že by to v praxi fungovalo, že by se tedy bral vážně názor dítěte, které nechce rozvod rodičů, nebo že by se akceptovalo jeho vyjádření, komu má být svěřeno do péče a jak má tato péče vypadat. Co však pro je mě zásadnější, že mi vůbec není jasné, jak zjistit „nejlepší zájem dítěte“. Že dítě se rozhodne a tak to bude? Nebo namaluje obrázek a zkušený psycholog pozná, jak to je, jestli jedna strana popouzí, že má raději maminku... Přiznám se, že to v běžných případech poznat neumím a stejně by mi to přišlo dílem neetické.

Novela opravdu nestaví na roveň všechny možnosti soudní úpravy poměru nezletilého. Vyjadřuje tím zájem této společnosti na tom, aby dítěti zůstali po rozvodu zachováni v maximální míře oba rodiče. Což nejpoužívanější postupy alespoň z psychologického hlediska reálně rozhodně nezajišťují. Copak je možné, aby víkendová návštěva jednou za čtrnáct dní byla srovnávána s každodenní péčí?

Novela soudům nepřikazuje, jak mají rozhodovat. Jen říká, že právo dítěte na oba rodiče je na prvním místě a soud by měl případně zdůvodnit, proč tato varianta není v nejlepším zájmu dítěte. Jsem přesvědčen, že v řadě případů by to měl hodně těžké. To když i znalci uvedou, že oba rodiče mají velmi podobné předpoklady vychovávat dítě. Pak by mu neměly stačit jako důvod k zamítnutí

střídavé péče „argumenty“, že matka nic neprovedla a že proto není pro střídavou péči důvod.

Jako dětský psycholog jsem pro novelu. Střídavou výchovu pokládám po společné péči za nejméně špatnou z porozvodových variant.“ (Mertin, Dvakrát doma, 2011)

1.2. Listina základních práv a svobod

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Listina základních práv a svobod je podle článku č. 3 Ústavy České republiky součástí ústavního pořádku České republiky a byla vyhlášena ve Sbírce zákonů pod číslem 2/1993 Sb.

Listina základních práv a svobod vznikla na podkladě Všeobecné deklarace lidských práv, přijaté a vyhlášené Valným shromážděním OSN z roku 1948.

V článku 32 Listiny základních práv a svobod, odst. 1 je uvedeno, že „Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.“ Odst. č. 4 říká, že „Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.“

V článku 37, odst. 3 se píše, že „Všichni účastníci jsou si v řízení rovni.“

Dodatkový protokol č. 7 Listiny základních práv a svobod v čl. 5 stanoví, že „Při uzavírání manželství, za jeho trvání a při rozvodu mají manželé rovná práva a povinnosti občanskoprávní povahy mezi sebou a ve vztazích ke svým dětem. Tento článek nebrání státům přijmout opatření, jež jsou nezbytná v zájmu dětí.“

1.3 Úmluva o právech dítěte

Sdělení Federálního Ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte.

V roce 1924 Liga národů přijala první tzv. ženevskou Deklaraci práv dětí, která poprvé zakotvila skutečnost, že dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a zvláštní právní ochranu před narozením i po něm.

Liga národů byla v roce 1945 nahrazena Organizací spojených národů, která 20. listopadu 1959 vyhlásila Chartu práv dítěte, někdy označovanou jako Deklarace. Deklarace práv dítěte je předchůdkyní modernější Úmluvy o právech dítěte. Cílem přijetí Deklarace bylo, aby děti mohly prožít šťastné dětství, užívat práv a svobod v ní uvedených ku prospěchu vlastnímu i prospěchu společnosti.

Americká sociální pracovnice Florence Kelley v první polovině 20. století uvedla, že v důsledku zvýšení citlivosti vůči dětem, lze 20. století označit za století dítěte. Mezi odborníky pracujícími s dětmi se toto označení vžilo a naplnilo svoji symboliku tím, že problémy dětí se dostávaly do popředí stále většího zájmu. I toho je důsledkem, že rok 1979 se stal Rokem dítěte a většina států při svém rozhodování přihlížela k právům dětí a své veřejné politiky směřovala k vylepšování životních podmínek dětí. Při vědomí nutnosti lépe prosazovat zájem dětí a respektovat jejich základní práva byla přijata 20. listopadu 1989 Valným shromážděním OSN Úmluva o právech dítěte.

Úmluva o právech dítěte je mezinárodní konvencí stanovující občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva dětí. Dodržování Úmluvy kontroluje Výbor pro práva dítěte OSN.

Deklarace práv dítěte i Úmluva práv dítěte vychází z respektu Charty Spojených národů, kterým je uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezczitelných práv všech, tedy i dětí. Úmluva o právech dítěte byla přijata Valným shromážděním OSN 20. listopadu 1989 a ratifikovaly ji 193 státy.

Česká republika sukcedovala ke dni svého vzniku, k 1. lednu 1993, do všech mezinárodních závazků České a Slovenské Federativní Republiky. Od okamžiku svého vzniku tak je ČR smluvní stranou Úmluvy o právech dítěte, kterou bývalá Česká a Slovenská Federativní Republika podepsala dne 30. září 1990, ratifikační listina byla po vyjádření souhlasu Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky a ratifikaci prezidentem uložena dne 7. ledna 1991. Úmluva o právech dítěte byla publikována ve Sbírce zákonů jako sdělení Federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 104/1991 Sb.

Pojetí Úmluvy o právech dítěte vychází z původní anglické verze „3 P – provision, protection, participation“. Můžeme si jej představit jako tři skupiny práv, týkajících se zajištění dítěte (práva zaměřená na přežití, rozvoj, vývoj), ochranu dítěte (ochrana před násilím, vykořisťováním, zneužíváním, škodlivými vlivy) a jeho účasti na spolurozhodování o věcech, které se ho osobně dotýkají.

K Úmluvě o právech dítěte byly v roce 2000 přijaty dva opční protokoly. Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů, který byl v ČR již ratifikován a Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii. Tento Opční protokol dosud Česká republika neratifikovala, a to z toho důvodu, že v našem právním řádu není dostatečným způsobem upravena odpovědnost právnických osob.

Pro účely této práce je důležité poukázat zejména na články 3; 5; 7 odst. 1; čl. 8 odst. 1; čl. 9 odst. 1 a 3, čl. 18 odst. 1 a 2; čl. 29 odst. 1c Úmluvy.

Úmluva o právech dítěte ve svém článku 3 odst. 1 stanoví, že „Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.“

V článku 5 hovoří o závazku respektovat odpovědnost, práva a povinnosti rodičů, které směřují k zabezpečení jeho orientace a usměrňování při výkonu práv podle úmluvy v souladu s jeho rozvíjejícími se schopnostmi.

Článek 7 poukazuje na právo dítěte na péči svých rodičů.

Článek 8 zavazuje náš stát k respektování práva dítěte na zachování rodinných svazků v souladu se zákonem a s vyloučením nezákonných zásahů.

V článku 9 je uvedena povinnost státu zajistit, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné úřady na základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem a v příslušném řízení určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu dítěte. V jakémkoli řízení se poskytuje všem dotčeným stranám možnost zúčastnit se řízení a sdělit svoje stanoviska. Stát také uznává právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte.

Orgánům státu je pak určen i čl. 18 odst. 1, který předpokládá, že „Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, vynaloží veškeré úsilí k tomu, aby byla uznána zásada, že oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Rodiče, nebo v odpovídajících případech zákonní zástupci, mají prvotní odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Základním smyslem jejich péče musí přitom být zájem dítěte.“ V odst. 2 je uvedeno, že stát zaručuje rodičům a zákonným zástupcům potřebnou pomoc při plnění jejich úkolu výchovy dětí.

Smluvní státy se dále shodují, že výchova dítěte má směřovat k rozvoji osobnosti dítěte, výchově zaměřené na posilování úcty k lidským právům a mimo jiné také k výchově zaměřené na posilování úcty k rodičům dítěte, viz čl. 29.

Jak je zřetelné z úryvků výše uvedených právních předpisů, všechny se zabývají zájmem dítěte, právy rodičů i dětí, povinnostmi rodičů i závazky státu vůči rodičům i dětem. Záleží tedy „jen“ na lidském faktoru. Záleží „pouze“ na lidech, jakým způsobem budou předpisy aplikovány a jak bude naplněno jejich znění.

A jestliže už naše společnost dospěla do stavu, kdy se více než 50 procent manželství rozpadá, měla by se také postarat o to, aby tímto stavem co nejméně trpěly děti.

Samozřejmostí by měla být rozvodová prevence, snaha o zvýšení prestiže úplné rodiny a vyzdvihování jejích kladů, preferování dlouholetých manželství, zviditelňování a šíření dopadů rozvodu na psychiku dětí i dospělých, výuka základů psychologie na školách. Dobré by bylo vědět, že normální je nerozvádět se. Samozřejmostí by měl být i automatický přísun vhodných informací určených dětem nejen rozvádějících se rodičů. Neměl by pak nastat stav, který ve své práci popsala studentka gymnázia v Brně, Kateřina Zabloudilová. V rámci středoškolské odborné činnosti psala práci s názvem „Výkon rodičovské zodpovědnosti“, ke které náleží i průzkum mezi studenty. V průzkumu byla zastoupena mimo jiné otázka: „Setkal jste se někdy s pojmem tzv. střídavá výchova?“ Autorka se domnívala, že povědomí o existenci střídavé výchovy by měla mít většina dotázaných studentů. Informovanost respondentů však byla poměrně malá. Správně odpovědělo 56 % dotázaných (tj. 179 studentů), špatně 44 % (tj. 142 studenti). K tomuto tristnímu závěru by při rozumné, smysluplné a cílené informovanosti dětí a mládeže dojít nemuselo. Otázka „Co se mnou bude, jestliže se naši rozvedou?“ totiž určitě napadá nejedno dítě i z úplné, ničím nenarušené rodiny.

2. ZÁJEM DÍTĚTE

Jak již bylo zmíněno v úvodu této práce, zájem dítěte je v současné době skloňován ve všech pádech v médiích, v rozpravách poslanců nebo i mezi samotnými rodiči. Bohužel však je zmiňován až v souvislosti s vyhocenými situacemi, jakou je i rozvod a porozvodová péče o dítě. V běžném, všedním životě se zájem dítěte bere jako věc více či méně samozřejmá. Možná by stálo za úvahu popřemýšlet o zájmu dítěte již před jeho počtím.

Pojem „nejlepší zájem dítěte“ se objevuje ve všech mezinárodních smlouvách o právech dítěte, k jejichž dodržování se Česká republika zavázala. Ze znění mezinárodních smluv o právech dítěte nebo obecně lidských právech a základních svobodách, ať již operují pojmem „zájem“ nebo „nejlepší zájem dítěte“, vyplývá, že takovým zájmem je především možnost dítěte za účelem svého plného a harmonického rozvoje osobnosti a schopností vyrůstat v rodinném prostředí, v atmosféře štěstí, lásky a porozumění, a to přednostně v péči své původní rodiny.

„Zájem dítěte“ je nutné vykládat ve smyslu mezinárodních smluv, protože (jakýmkoli) jiným výkladem by ČR porušovala své mezinárodněprávní závazky, a tím i vlastní Ústavu (čl. 10):

„Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“

Úmluva o právech dítěte poprvé definuje dítě, a to jako každou lidskou bytost mladší 18 let. Definice hranice věku dítěte je významná zejména v otázkách práva dítěte na ochranu. Druhým, poprvé definovaným právem v Úmluvě, je právo dítěte vyrůstat v rodině. Zásadní změnou, o kterou se opírá celá filosofie Úmluvy, je právo respektovat a rozhodovat vždy v zájmu dítěte.

Právě posuzování „zájmu dítěte“ při každém rozhodování v každodenní praxi, nejen v běžném životě dítěte, ale i při každém politickém, soudním aj. rozhodování, by vždy mělo znamenat kvalitativní změnu a posun v úctě a respektu dětí.

Existuje předpoklad, že rozhodování v zájmu dítěte, postavené na znalosti vývojových zákonitostí dítěte, věkových zvláštností, rozvoje osobnosti a základních tělesných, duševních, sociálních, emocionálních a duchovních potřeb dítěte, zvýší pocit osobní pohody dítěte, která je substrátem jeho kvality života. A to je de facto spirit, ethos, esence celé Úmluvy o právech dítěte, která nemá na mysli nic jiného než zajištění šťastného života dětí. Pociť osobní pohody neboli tzv. well-being toho může být kritériem.

Na zájem dítěte má přihlížet i soud při rozhodování v opatrovnických věcech. V § 26 odst. 2 zákona o rodině je uvedeno:

„Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.“

Otázkou však je, co je zájmem dítěte v tomto případě myšleno. Je v zájmu dítěte vyrůstat pouze s jedním rodičem, přestože i druhý rodič o výchovu jeví zájem a je způsobilý vychovávat?

Konstatování Ústavního soudu v bodu 28. cit. Nálezu sp. Zn. III. ÚS 1206/09 uvádí: „... Zájmem dítěte nepochybně je, aby bylo především v péči obou rodičů, a není-li to možné, pak toho z rodičů, který k tomu má lepší předpoklady, mimo jiné uznává roli a důležitost druhého rodiče v životě dítěte a je přesvědčen, že i ten druhý je dobrým rodičem...“

Význam „zájmu dítěte“ se pokoušelo definovat i občanské sdružení Spravedlnost dětem, které zaslalo Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR Petici se žádostí o stanovisko k obsahu tohoto výrazu. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR v odpovědi vysvětluje, proč pojem „zájem dítěte“ není možno přesně definovat:

„Úmluva o právech dítěte, kterou Česká republika přijala a ratifikovala a která má přednost před zákonem, ve svém článku 3 uvádí, že zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už

uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. Všechna ostatní ustanovení Úmluvy následně definují a vyjmenovávají práva dítěte, přičemž všechna tvoří společně zájem dítěte.

Z tohoto důvodu ani nelze přesně definovat pojem zájem dítěte, jelikož se jedná o všechna práva dítěte, která podléhají ochraně podle Úmluvy o právech dítěte.“ (Marie Kudlová, ředitelka odboru sociální politiky MPSV ČR, 22. 2. 1999)

Poslankyně Ivana Weberová má na „zájem dítěte“ při rozhodování o porozvodové výchově také svůj názor:

„... A pojem zájem dítěte je tak široký, že soudu bezesporu zůstává dostatečně široký prostor pro volnou úvahu. Myslím si, že je také zřejmé, že zájem dítěte bude jiný, pokud je dítěti jeden rok, nebo čtyři roky, nebo 15 let, tak v každém období je zájem dítěte jiný a podle toho samozřejmě bude muset soud zvážit, zda v konkrétním případě střídavá péče skutečně je v zájmu dítěte, či není, ale bude muset opravdu velice pečlivě zájem dítěte zkoumat a bude muset také svoje rozhodnutí velice dobře odůvodnit.“ (Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, 19. schůze,

<http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/019schuz/s019170.htm>, 29. 1. 2011)

Lze tedy shrnout, že v „zájmu dítěte“ při rozvodu rodičů je nezbytné individuální posuzování a zvážení každého případu a případné zdůvodnění soudu, proč není v zájmu dítěte být vychováváno oběma rodiči. Jak Úmluva o právech dítěte, tak i Listina základních práv a svobod předpokládají, že rodiče jsou si v rámci svých rodičovských práv rovni a není možné jednoho z nich bezdůvodně upřednostňovat. Nemělo by být tedy normální, aby při rozchodu byla stanovena výlučná výchova jednoho rodiče, ačkoliv jsou oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají o dítě zájem. Není totiž v zájmu dítěte upřednostnit organizační či technické obtíže střídavé výchovy před zachováním citového pouta s oběma rodiči.

3. STŘÍDAVÁ VÝCHOVA

Střídavá výchova je charakterizována svěřením dítěte v určitém přesně vymezeném časovém období do výchovy jednoho rodiče a v dalším časovém období do výchovy druhého rodiče. Práva a povinnosti rodičů v těchto časových úsecích vymezí soud.

Často je také používán slangový výraz „střídavka“, ale nejpoužívanějším názvem pro tento typ porozvodového soužití rodičů a dětí je „střídavá péče“. Zákon ovšem takový výraz nezná a používá výhradně pojmu „střídavá výchova“.

„Pojem ‘péče’ neodpovídá ani duchu, ani smyslu zákona,“ vysvětluje Jaromír Jirsa, bývalý prezident Soudcovské unie ČR, a dodává: „Pojem ‘péče’ je užší než pojem výchova a někoho vychovávat znamená víc než jen o někoho pečovat. Výchova v sobě sice zahrnuje péči, ale vedle ní ještě řadu dalších záležitostí - odpovědnost za chování dítěte, hospodaření s jeho majetkem, rozhodování o jeho současnosti či budoucnosti atd. Problém bývá v tom, že ‘střídavka’ bývá někdy chápána spíše jako krátkodobá návštěva u druhého z rodičů, a nikoliv jako výchova se vším všudy! Nejde tedy jen o právnické hraní se slůvky.“ (Labusová, Správný název pro střídavku, http://www.evalabusova.cz/clanky/deti_do_kufru.php, 29. 1. 2012)

3.1 Obecné údaje, statistika

Přestože je střídavá výchova uzákoněna již třináctým rokem, stále není soudy ve větší míře využívána. Toto dokládá Přehled pravomocných rozhodnutí soudů v řízení o nezletilých dětech z roku 2009 – Ročenka MSp 2009, kde je uveden počet dětí svěřených po rozvodu manželství matce (19 777 dětí), otci (1 494 dětí), do střídavé či společné výchovy (776 dětí), či jiné fyzické osobě (560 dětí), a z roku 2010 – Ročenka MSp 2010, ve které je uveden počet dětí svěřených po rozvodu manželství matce (20059 dětí), otci

(1507 dětí), do střídavé či společné výchovy (867 dětí), či jiné fyzické osobě (571 dítě).

V roce 2009 tedy činila střídavá výchova jako forma porozvodové výchovy dětí pouhá 3,43 % z celkového množství pravomocných rozhodnutí soudů a v roce 2010 to byla 3,77 %. Tyto údaje vypovídají o setrvačnosti soudů v rozhodování o porozvodové výchově.

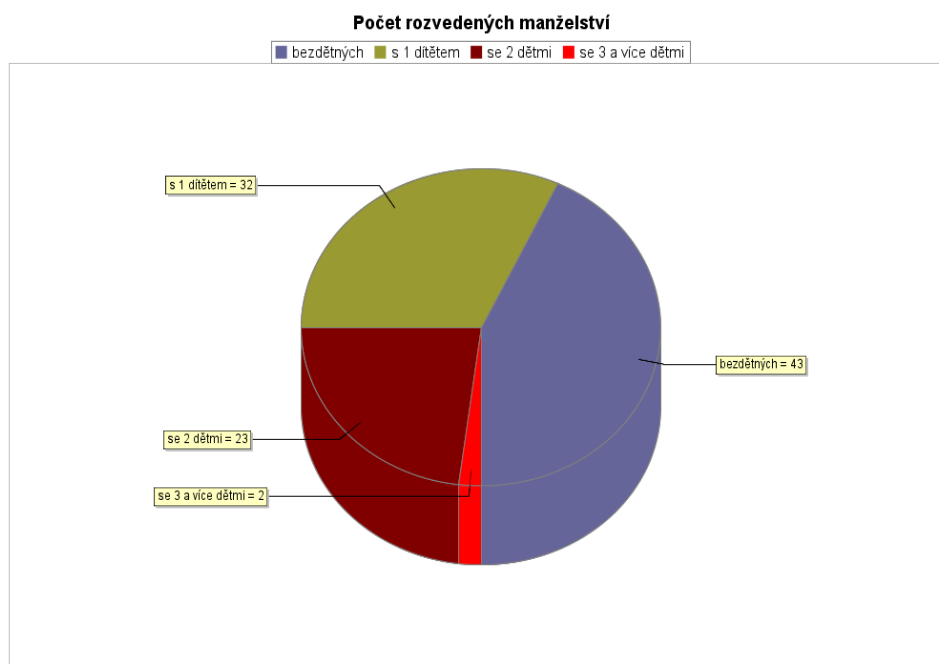
Tab. 1: Přehled pravomocných rozhodnutí soudů v řízení o nezletilých dětech

Rok	Matce	Otci	Střídavá péče	Jiná fyzická osoba
2002	20 415	1 809	488	105
2003	20 203	1 807	506	89
2004	19 845	1 791	539	97
2005	18 064	1 660	584	74
2006	17 867	1 668	759	60
2007	16 630	1 736	860	77
2008	16 671	1 708	896	70
2009	19777	1494	776	560
2010	20059	1507	867	571

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR, Statistické ročenky

Graf 1: Počet rozvedených manželství v ČR za rok 2010

Zdroj: Ministerstvo spravedlnosti ČR, Statistická ročenka

3.1.1 Vývoj rozvodovosti v závislosti na počtech případů střídavé výchovy – výzkum USA

Zajímavým výzkumem se zabývali američtí psychologové Richard Kuhn (výzkumný pracovník Rady pro práva dětí) a John Guidubaldi (profesor psychologie na John Carroll University a Kent State University v Ohio, bývalý komisař Americké komise pro děti a rodinu a bývalý prezident Národní asociace školních psychologů, výzkumný pracovník Rady pro práva dětí), když sledovali vývoj rozvodovosti ve státech, které prakticky podporují střídavou výchovu (joint physical custody) v porovnání s vývojem rozvodovosti ve státech, které upřednostňují svěření dítěte do výhradní péče (sole custody). Výsledky výzkumu uveřejnili na 11. výroční konferenci Rady pro práva dětí (the Children's Rights Council) uskutečněné v roce 1997 ve Washington, D. C.

Psychologové rozdělili 19 států USA do tří skupin podle podílu střídavé výchovy v roce 1989, resp. 1990, a sledovali vývoj rozvodovosti v těchto státech v následujících pěti letech, přičemž zjistili, že největší pokles

rozvodovosti ve sledovaném období nastal ve státech s nejvyšším počtem případů střídavé výchovy.

Statistická analýza ukázala, že korelace mezi zvyšujícím se počtem případů zavedení střídavé výchovy po rozvodu a snížením rozvodovosti téměř jistě není náhodná.

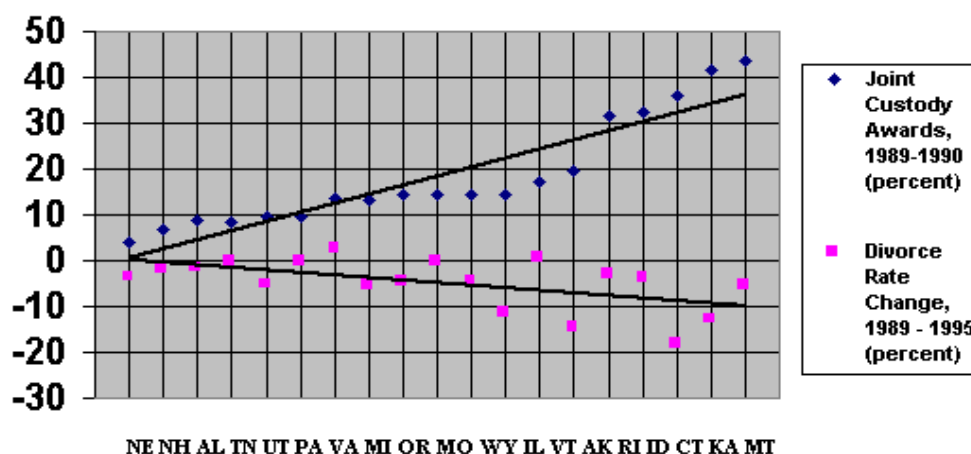
Autoři výzkumu došli k závěru, že rozhodnutí o střídavé výchově eliminuje zvýhodnění jednoho rodiče soudem a redukuje některé sociální a ekonomické motivy rozvodu (nedovoluje bránit druhému rodiči ve výchově a styku s dítětem, vyžaduje ve větší míře komunikaci mezi rodiči, snižuje očekávanou finanční podporu druhým rodičem apod.).

Výsledkem tedy může být fakt, že rodiče uvažující o rozvodu mohou nakonec dospět k rozhodnutí, že jednodušší variantou než rozvod je vyřešení stávajících problémů a setrvání v manželství.

Následující graf znázorňuje počet procent případů střídavé výchovy a změnu v rozvodovosti u devatenácti států USA - při zvyšujícím se počtu rozhodnutí o střídavé výchově klesá rozvodovost manželství.

Graf 2: Vliv střídavé výchovy na rozvodovost v 19 státech USA

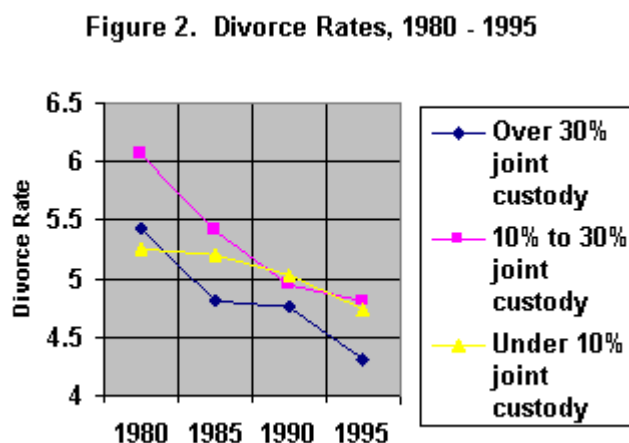
Figure 1. Joint Custody Awards and Divorce Rate Changes in 19 State Sample

Zdroj: the Children's Rights Council

Další graf sumarizuje změny v rozvodovosti 19 států USA. Státy jsou rozděleny do třech kategorií podle počtu podílu střídavé výchovy (s vysokým – nad 30 %, středním – 10 - 30 %, a nízkým - pod 10 % podílem střídavé výchovy).

Graf 3: Klesající rozvodovost podle podílu střídavé výchovy

Zdroj: the Children's Rights Council

3.2 Rozdílnost názorů na střídavou výchovu

Diskuse o střídavé výchově s sebou přináší mnoho protichůdných názorů, a to často na stejné aspekty této formy porozvodové výchovy, na jednu a tu samou situaci. Zastánci střídavé výchovy považují tuto porozvodovou péči o dítě za nejvíce spravedlivé a nejméně konfliktní řešení, odpůrci ji kritizují a vidí v ní pokračování rozvodového boje o dítě v nových podmínkách a s odlišnými prostředky.

K nejčastěji uváděným argumentům proti střídavé výchově patří např.:

- Neustálé stěhování dětí,
- Dítě nemůže navštěvovat dvě školy,

- Dítě je rozpolcené, nikam nepatří,
- Různé výchovné styly rodičů,
- Muži se neumí postarat o domácnost,
- Otec nedokáže mateřsky reagovat,
- Otcova funkce ve vývoji dítěte je druhořadá,
- Otcové mají zájem o střídavou výchovu jen „z trucu“,
- Malé dítě je schopno milovat jen jednu osobu,
- Dítěti nechybí kontakt s prarodiči,
- Snaha o poškození druhého rodiče.

Stěhování dětí

Minulost dítěte není, dle Mertina (Hodí se pro vás střídavá péče, 2011), tak dlouhá, dítě nemá tolik zážitků vázaných na konkrétní místo, jeho vědomí domova není ještě tak silné, jako tomu je u starých lidí.

Zkusme připustit, že dítě by mohlo mít domov všude tam, kde jsou jeho rodiče, kde má oblíbené věci, zvířata. Tedy ne ve třech místnostech jednoho bytu, ale v šesti místnostech dvou bytů.

Dítě nemůže navštěvovat dvě (základní) školy, tudíž je nemožná střídavá výchova u rodičů majících bydliště od sebe velmi vzdálená

Dne 1. ledna 2012 nabyl účinnosti zákon č. 472/2011 Sb., který je novelou školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb.) a který upravuje právo dítěte být vzděláváno ve dvou základních školách souběžně za situace, kdy je ve střídavé výchově rodičů. Ředitelé takovýchto dvou škol nyní budou muset ze zákona být v kontaktu, spolupracovat a dohodnout se, jak při vzdělávání dítěte postupovat. Touto právní úpravou se zvyšují šance na střídavou výchovu pro děti, jejichž rodiče mají bydliště poměrně daleko od sebe.

Nové ustanovení § 49 odst. 4 školského zákona zní:

„Pokud žák, který byl rozhodnutím soudu svěřen do střídavé výchovy rodičů, plní povinnou školní docházku střídavě ve dvou základních školách, vydává mu vysvědčení základní škola, v které zahájil vzdělávání dříve, pokud k tomu nebyla dohodou rodičů nebo rozhodnutím soudu určena druhá škola.“

Při hodnocení výsledků vzdělávání žáka za pololetí školního roku zohlední škola, která bude vydávat vysvědčení, hodnocení výsledků vzdělávání žáka druhou školou. Ředitelé škol, v nichž se žák podle věty první vzdělává, mezi sebou dohodnou pravidla spolupráce škol při vzdělávání žáka. Rozhoduje-li ředitel ve věcech uvedených v § 165 odst. 2, vyžádá si před rozhodnutím vyjádření ředitele druhé školy. Rozhodování ve věcech podle § 41, přísluší pouze řediteli základní školy, která vydává žákovi vysvědčení.“

Zůstává v každém případě na zvážení, zda je rozumné vystavovat dítě možnému stresu při střídání škol, hledání nových kamarádů, rozdílným školním vzdělávacím programům i dvojnásobku členů učitelského sboru.

Uvedená novela školského zákona ovšem podporuje možnost střídavé výchovy i v případech, kdy by jinak za situace svěřeni do výhradní péče jednoho z rodičů byl styk dítěte s druhým rodičem z důvodu velké vzdálenosti značně ztížen.

Skutečnost, že jeden z rodičů se s dítětem odstěhuje i několik set kilometrů od jeho původního domova, je totiž poměrně častá a napomáhá při rozhodování soudů o zamítnutí možnosti střídavé výchovy z důvodu velké vzdálenosti rodičů.

Dítě je rozpolcené, nikam nepatří

„Dělení se“ je dítěti vštěpováno od malička. I jedináčci jsou vedeni k tomu, aby se dokázali dělit s ostatními dětmi. Dítě bez větších problémů akceptuje i fakt, že se rodiče o ně hodlají „podělit“. Podmínkou je, že to akceptují i rodiče a dodržují zásadu, že o druhém budou buď mluvit v dobrém, nebo mlčet.

Střídavá výchova samozřejmě vyžaduje, aby děti měly na obou místech plnohodnotný domov, např. svou postel, hračky, psací stůl, šatník, zkrátka své zázemí.

Martin Fafejta, sociolog a otec praktikující střídavou výchovu, doporučuje nebrat domov tak materialisticky. Jeho zkušenosti vypovídají, že (zvláště mladší) děti nevnímají domov jako něco materiálního, domov jsou pro ně lidé, a když jejich rodiče obývají dva domovy i ony mají dva domovy.

„Pozoruhodné je to, že i když dítě touží po přehledných strukturách, rádo akceptuje nové sourozence, ba i novou matku nebo nového otce. Nachází totiž svoje místo a cítí se v bezpečí. Předpokladem ovšem je, že druhý rozvedený rodič neosnuje nějaké intriky. Dítě se radši stává rivalem, protože cítí, že nebezpečí osamění je větší než zmatené rodinné poměry. Proto akceptuje i ty nejsložitější konstelace sourozenců (moje děti, tvoje děti, naše děti), pokud se cítí přijímáno a milováno.“ (Prekopová, Schweizerová, 2008)

Dítě se při delším pobytu u jednoho rodiče přizpůsobí jeho výchovnému stylu a odvykne stylu výchovy rodiče druhého

Intervaly střídání dětí se obvykle prodlužují s věkem dítěte. U velmi malých dětí se předpokládá i interval kratší než týden, neboť rychle zapomínají.

Za vhodnější se, dle Nováka (2010), považuje střídání po týdnu. Psycholog tvrdí, že co nejdelší časový interval pro střídání péče vyžadují ti z rodičů, kteří se s daným stavem jen těžko smiřují, jinými slovy, střídavou péčí si v podstatě nepřejí.

Setkávání se s naprosto rozdílnými představami o výchově patří ke každodennímu životu dětí. Stejně tak běžná je pro ně zkušenost, že výchovné vztahy vypadají různě: styk s rodiči je něco jiného než kontakt s vychovatelkou nebo učitelkou, k babičce mají jiný vztah než ke známým. Dítě zakouší nejrůznější výchovné styly jako prožívané vzorce chování. Učí se srovnávat a zjišťuje, který z těchto vzorců je přiměřený. Díky svému setkávání se s různými způsoby výchovy získávají děti schopnost orientovat se v běžné realitě, mohou si budovat sebevědomí a sebedůvěru, že si v různých situacích budou umět poradit, že obstojí.

Něco jiného než rozdílnost výchovných stylů je však jejich nejednotnost. Nejednotné styly ve výchově nejsou kompatibilní, nemají společného jmenovatele. Při takové nejednotnosti a neslučitelnosti nikdy nejde o dobro dítěte, naopak ho to jediné poškozuje. Otec a matka, ale také rodiče a jejich rodiče jsou vůči sobě v konkurenčních vztazích. Každý chce tomu druhému

dokázat, kdo že je tady nejlepší. Potřeby dítěte, jeho přání a jeho dobro, jsou jen záminky.

Muži neumí vařit, prát, žehlit, uklízet

Dle Biddulpha (1997) otec a matka přinášejí do výchovy dva odlišné „vklady“ a děti potřebují pro svůj dobrý duševní vývoj obojí. Je-li potřeba, matka může zastoupit otce a muž může zastoupit matku. Lekce feministické éry je jasná - ženy a muži nejsou tak odlišní. Žena může dělat cokoli, co dělá muž, a naopak (s několika biologickými výjimkami).

Je všeobecně známo, že mužský způsob vedení domácnosti je mnohdy jiný než ženský. Pro dítě je ovšem cenné, pokud zjistí, že co je odlišné, tak nemusí být vždy horší.

Oslabená schopnost udržovat domácnost a způsob, jakým rodiče spravují fyzické prostředí domova, by neměly diskvalifikovat ani jednoho rodiče ve sporu o svěření do střídavé výchovy. Samozřejmě je nutno si odmyslet extrémní případy špíny či naopak extrémního nutkání k čistotě, které dětem škodí. Mnohem důležitější jsou ve vztahu k vlastním dětem rodičovské dovednosti, vnímavost a láska.

Zkušenost říká, že děti si většinou vynahrazují párky, pizzu a polévky ze sáčku u jednoho rodiče zvýšenou chutí na domácí polévky, omáčky a knedlíky u rodiče druhého. Při dotazu, co jedli, však odpovídají, že neví nebo si to nepamatují. Nepřikládají totiž jídlu takovou důležitost, jako někteří dospělí.

Otec nedokáže „mateřsky“ reagovat

Výzkumy ukázaly, že mateřské chování je takřka dokonale úměrné chování dítěte, že reakce jednoho vyvolává patřičnou odezvu druhého. Také se ukázalo, že těmito formami chování vůči malému dítěti nejsou vybaveny jen matky či ženy, ale také muži, ba dokonce děti, a to děvčata i chlapci ve středním školním věku, čili přibližně od 8 -9 let výš.

Matějček ve své knize „Co děti nejvíc potřebují“ uvádí: „Dělalo se mnoho pokusů s otci či se studenty medicíny první den jejich stáže na novorozeneckém oddělení a vždy se shodně prokázalo, že muži jsou vůči

malému dítěti vybaveni týmiž mechanismy jako ženy. Staví se k dítěti stejným způsobem, dotýkají se ho stejným postupem, dívají se na ně ze stejné vzdálenosti, mluví na ně vyšším hlasem atd. Při vší specifičnosti mužského přístupu k věci jsou tu stejně jako ženy představiteli lidského rodu, kterému moudrá Matka Příroda uložila, aby chránil své ohrožené potomstvo. Příroda si nemohla dovolit luxus pouhé mateřské lásky – ochranu lidskému potomstvu zajistila instinktivní výbavou obou pohlaví, žen i mužů.

Že tento poznatek má vliv i na společenskou praxi, o tom není pochyb. Už i naše soudy např. častěji docházejí při rozvodových konfliktech k poznání, že příslušnost k ženskému pohlaví automaticky neznamena mateřskou kvalifikaci a že příslušnost k mužskému pohlaví neznamena mateřskou diskvalifikaci.

A na rovině ještě obecnější je možné vyvodit závěr, že by bylo jen dobře zájem mladých mužů o děti povzbuzovat a posilovat. Že by bylo dobré onu přírodou uloženou mužskou vybavenost instinktivními mechanismy vůči malému dítěti pěstovat a kultivovat. V jednom našem výzkumu se ostatně potvrdilo, že otcův zájem o malé dítě v kojeneckém věku je vydatnou prevencí rozvodu a podstatným činitelem rodinné soudržnosti.“

Otcova funkce ve vývoji dítěte je druhořadá

Otcova funkce ve vývoji dítěte není v porovnání s funkcí matky druhořadá, pokud z ní okolnosti (nebo sám otec) něco druhořadého neudělají.

Velmi důležitý je např. psychologický proces triangulace probíhající v rodině mezi dítětem, matkou a otcem. Jeho podstatou je umožnění dítěti – vázanému dosud dyadicky pouze na matku – navázat další citový vztah, k otci, a tak učinit první krok k tomu, aby později, po dosažení dospělosti, mohlo vést samostatný citový život. Role otce je v tomto procesu klíčová a nezastupitelná. „Otec pomáhá dětem k psychologickému odpoutání od matky nejen tím, že nabízí dětem bezpečný vztah na matce nezávislý, ale také tím, že funguje jako určitý nárazník mezi dětmi a matkou. Bez otcovy přítomnosti je pro děti obtížnější dosáhnout v psychické pohodě své nezávislosti.“ (Warshak, 1996)

Důležitým vlivem na dítě je i vliv otcovské autority. V současné době jsou silné tlaky směrem k odstranění patriarchy a tím i otcovské autority vůbec.

Jestliže jsou však děti připraveny o možnost pohlížet na svého otce jako na autoritu a berou jej spíše jako osobu vnější, náhradníka či „stykače“, jak se dnes říká otci s možností pouze minimálního styku s dítětem, nevzniká možnost, aby se naučily přijímat rodičovskou autoritu a aby na ni přirozeně reagovaly. Tento stav může spustit předpověditelný řetěz reakcí. Nejprve je ignorována autorita otcovská, poté se děti stávají problémem pro matky, učitele, v pozdějším životě dochází i k neschopnosti akceptovat autority zaměstnavatelů, policie a soudů.

Jak říká Fafejta (2011), těžící z vlastní praxe – praktikování střídavé výchovy: „Z mého pohledu je teze, že v 21. století dítěti stačí, je-li s otcem jeden víkend za 14 dní, prostě neudržitelná. Zde je nutno apelovat na matky, ale i na otce, aby měli oba zájem pro dobro dítěte o jeho co největší kontakt s oběma rodiči. Často jsou snahy o propagaci střídavé péče popisovány jako součást „boje“ za mužská, resp. otcovská práva. Zkusme se na to ale podívat jako na apel za práva dětí. Jak si může někdo myslet, že je v zájmu dítěte přijít o plnohodnotný kontakt s jedním z rodičů? A pokud mi někdo říká, že jeden víkend za 14 dní je plnohodnotný kontakt, tak dotyčnému odpovídám: V tom případě by asi nebyl problém pro matky, kdyby byly se svými dětmi jeden víkend za 14 dní“.

Otcové před rozvodem o dítě nepečovali a o výchovu mají zájem jen proto, aby ublížili matce

Jako jeden z mnoha častých důvodů rozvodu je uváděn nezájem mužů o děti.

Matky jsou unavené neustálou péčí o rodinu, nemožností mít určitý čas pro sebe, pro oddech, relaxaci. Častou absenci partnera si vysvětlují jeho nezájmem, neschopností se rodině věnovat. Proto logicky očekávají, že „nezájem“ otce bude trvat i po rozvodu a péče o dítě se projeví v neproblematickém placení alimentů a návštěvou dítěte jednou za čtrnáct dní. To je velmi zjednodušená verze přístupu některých matek.

Zjednodušená verze některých otců zní, že nemožnost dítěti věnovat více času je odůvodňována potřebou zabezpečit rodinu, navíc všechny volné chvíle

přece muž věnuje dětem i partnerce, často odchází do práce, když děti ještě spí a přichází, když už spí.

Tyto důvody však nenaznačují, že by otec neměl zájem o dítě. Mnozí otcové se „probudí“ až po rozvodu. Zjišťují, že ztratili partnerku, přišli o rodinu a hrozí jim možnost, že přijdou i o své děti. Svě děti však milují, nechtějí se o ně nechat připravit! Jestliže nemohou zachránit partnerský vztah, věnují a soustředí veškeré své úsilí na boj o dítě, o možnost podílet se na jeho výchově, o možnost a právo zůstat otcem.

A protože v naší společnosti není „normální a zavedené“, že se otcové podílejí na výchově dětí po rozvodu, nezbývá jim nic jiného, než se o tuto možnost poprat. Se systémem, společností, státem, zákony, soudy a matkami...

Jako ránu pod pás a výsměch svému úsilí cítí např. i odpověď Ministerstva spravedlnosti ČR na stížnost týkající se diskriminace otců v rozvodových řízeních tím, že soudy svěřují děti po rozvodu do výchovy matek a minimálně využívají možnost střídavé výchovy, případně svěření dětí do výchovy otce, ve které se uvádí:

Vážený pane,

... Ministerstvu spravedlnosti ani panu ministrovi nepřísluší hodnotit postup soudů při výkonu jejich nezávislé rozhodovací činnosti ani do něho jakkoli zasahovat. Opak by byl porušením ústavně garantovaného principu soudcovské nezávislosti ... je nutno vycházet ze skutečnosti, že soudy o výchově dětí rozhodují na základě zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon se k rodičům rozhodně nestaví tak, že by některého z nich diskriminoval. V ustanovení § 26 odst. 2 výslovně uvádí: „Jsou-li oba rodiče...“ Dále se v odstavci 4 téhož ustanovení uvádí: „Při rozhodování o svěření dítěte...“ Pro posouzení, kterému z rodičů bude dítě svěřeno do péče, je velmi důležité znění odstavce 5: „Soud vždy vezme v úvahu...“ Přičemž je nutno zdůraznit, že soud vždy uvítá, dojde-li mezi rodiči k dohodě.

Je třeba si uvědomit, že žádné soudní rozhodnutí nemůže ideálně upravit poměry k dětem, pokud zde chybí vůle samotných rodičů. Ne vždy je proto

opodstatněné hledat chybu v přístupu soudu, případně v soudním rozhodnutí, pokud sami rodiče nepřizpůsobí své rozchodem narušené vztahy především zájmům dětí. Je v postatě nereálné očekávat, že neshody rodičů ve vztahu k dětem vyřeší za rodiče soud. Záleží to především na jejich vzájemné schopnosti se domluvit v zájmu svých dětí, neboť především rodiče by měli zájmy svých dětí chránit a zákon takové dohodě rodičů v žádném případě nebrání.

V souvislosti s výše uvedeným nutno ještě zdůraznit, že je vždy pouze na rodičích, aby se dokázali domluvit a svým přístupem přesvědčit soud, že právě v jejich případě by byla společná, popřípadě střídavá výchova obou rodičů v zájmu dítěte... (Mgr. Helena Kohoutová, z pověření vedoucí oddělení stížností)

V rozhovoru nad výše uvedeným dopisem adresovaným panu X.Y., dotyčný uvedl: „Víte co mě první napadlo, když jsem ten dopis z Ministerstva spravedlnosti četl? Asi jsou prostě nějak prokazatelně chlapi v Čechách výhradní a střídavé výchovy neschopní a dětem jsou odstrašujícím vzorem, asi by mělo Ministerstvo zakázat ženám v Čechách, aby muže rodily, protože jsou natolik špatní, že nejsou schopni vychovávat děti a možná by je ani neměly mít, protože takové geny do spravedlivé morální citlivé a charakterní společnosti nepatří ... já tomu osobně říkám český Absurdistán ... kdyby se navíc rodiče byli schopni dohodnout, nepotřebují ani zákon o rodině, natož nějaké soudce. Oni se tu všichni touhle obezličkou naprosto zbavují zodpovědnosti řídit a uplatňovat zákon v momentě, kdy se rodiče, či jeden z nich, nechovají zodpovědně k dítěti. Tady se ale vytváří prostředí, že matka, která se nechová zodpovědně, získává pocit moci vítězství a majetnictví k dítěti, tak co by se dohadovala s otcem, toho ona k ničemu nepotřebuje a mylně se domnívá, že ani dítě ne!“

Zmiňujeme-li rány pod pás, tak snad až úsměvně (kdyby nešlo o vztah dětí a rodičů) a velmi šablonovitě působí odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Praze schvalující dohodu rodičů o střídavé výchově (č. j. 27Co 416/2011-193 z 10. listopadu 2011), ve kterém je odkaz na znalecký posudek hovořící o tom,

že „výchovné schopnosti rodičů jsou na průměrné úrovni s tím, že matka dokáže zabezpečit emoční potřeby dětí a péči o ně a otec se snaží jim předávat vědomosti a rozvíjet jejich zájmy“. Znamená to snad, že určité časové období, kdy budou děti v péči matky, nebudou rozvíjeny jejich zájmy a nebudou vzdělávány? A naopak, dovedeme-li tvrzení ad absurdum – znamená to, že v období otcovy péče budou děti emočně strádat a budou zanedbané?!

Malé dítě je schopno milovat pouze jednu osobu

Matějček, J. Langmeier (1986) uvádějí, že je třeba opravit starší názor, který se dosud často traduje. Myšlenku, že dítě je schopno vytvořit si specifický citový příklon zpočátku jen k jedné osobě, tj. velkou většinou k matce. Schafer a Emersonová ve svém výzkumu zjistili, že skoro třicet procent dětí v jejich vzorku navázalo specifický vztah, jakmile toho byly vývojově schopny, hned ke dvěma nebo i více lidem v rodině. Otec je zpravidla mezi nimi. V půldruhém roce už je pravidlem, že skoro devadesát procent dětí mělo vícero specifický vztah a třetina z nich k více lidem než pěti. Kromě matek to byli přednostně otcové, babičky a dědečkové, starší sourozenci a sousedi. Takové navázání vztahu k více lidem neznámá snad nějaké nutné oslabení intenzity vztahů, neboť schopnost příklonu u dítěte není jako koláč, který by se ukrajoval. Láska, i u dětí, není omezená.

Dítěti nechybí kontakt s prarodiči

Matějček a Langmeier (1986) upozorňují, že dítě do rodiny vrůstá. Znamená to, že si postupně vytváří představu o roli a funkci jednotlivých jejích členů. Poznává, kdo je to tatínek a maminka, babička, dědeček atd. Tvoří si ale i představu o roli mužské a ženské a dovede uvažovat, i když jen velmi naivně, nad tím, jak děti přicházejí na svět. Ujasňuje si přitom svou vlastní společenskou roli dítěte – a to dítěte hodného, zlobivého, maminčina miláčka, tátova rošťáka, babiččiny kočička, dědečkova sluněčka atd. A všechny tyto představy spolu se zkušenostmi s jednotlivými lidmi v rodině se pak dále budou životem jen upřesňovat, kultivovat a vyspívat. Budou základem, z něhož vyrůstá „ideál“ příštího životního partnera a ideál rodinného života. A po

naplnění tohoto ideálu bude pak naše dítě v dalším svém životě vědomě nebo i podvědomě toužit.

Snaha o poškození druhého rodiče

Jedním ze společenských problémů současnosti je i kriminalizace „protivníka“ podáním trestního oznámení. Tento způsob boje je využíván podnikateli, politiky a bohužel i rodiči. Často vede k odstranění soupeře ze scény, minimálně však k jeho veřejnému zostouzení a poškození jeho pověsti, přestože se trestný čin neprokáže.

Na právní konferenci o kriminalizaci coby fenoménu v naší společnosti, která se konala v říjnu 2011 v Praze, upozornil předseda Městského soudu v Praze Jan Sváček, že kriminalizace je prostřednictvím trestního zákoníku zneužívána rovněž hojně při rozvodech a manželských rozporech. „Advokát například matce poradí, aby třeba otce obvinila z toho, že zneužívá jejich dceru,“ dodal konkrétně Sváček. Tím podle něho matka získá ve sporu potřebné body, i když se jedná o zcela vykonstruované obvinění, a to už jen tím, že se spor o děti následně značně protáhne. (GINTER, Justice v Česku se zneužívá k házení špíny na druhé, tvrdí soudce. <http://www.novinky.cz/domaci/246414-justice-v-cesku-se-zneuziva-k-hazeni-spiny-na-druhe-tvrdi-soudce.html>, 29. 1. 2012)

3.3 Informovanost o střídavé výchově

Nejčastější otázky, kladené v diskusích ke střídavé výchově, jsou praktického rázu, např.:

- Jak řešíte prázdniny, Vánoce, Silvestra, Velikonoce?
- Jakým způsobem řešíte placení aktivit dětí (kroužky, lyžařský výcvik, letní tábor...)?
- Jak řešíte nákup nákladných věcí (Opencard, boty, bundy, kola, lyže...)?
- Co kapesné?
- Jak střídavou výchovu snášejí Vaše děti?
- Co na střídavou výchovu říkala Vaše rodina, okolí, jak na ni reagují?
- Jak reaguje současný partner na Vaši komunikaci s otcem/matkou dětí?
- Jak byste přijal/a střídavou výchovu, kdyby Vám byla soudně nařízena?
- Jak přesvědčit nerozhodné rodiče?
- Myslíte, že lidé obecně mají dost informací o střídavé výchově? Co by jim pomohlo?
- Souhlasíte se střídavou výchovou, když jeden z rodičů je proti?

Z výše uvedených dotazů je patrné, že lidé nemají dostatek informací o praktikování střídavé výchovy. Chybí předávání praktických zkušeností, které by usnadnilo rozhodování o tomto druhu porozvodové výchovy a pomohlo k jejímu „odtajnění“.

Zajímavé je, že tyto dotazy nepřicházejí pouze od laické veřejnosti, ale i od pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), které by měly a mohly získávat zkušenosti se střídavou výchovou přímo od rodičů tuto výchovu praktikujících. Jedná se o nedostatek zpětné vazby mezi sociálními pracovníky a rodiči, kteří mají střídavou výchovu již potvrzenou soudem. Otázkou je, zda tato absence informací vyplývá z důvodu přetíženosti a nedostatku času ověřovat fungování střídavé výchovy po rozvodu rodičů či

z důvodu jejich nezájmu (při diskusích však sociální pracovníce projevují zájem velký).

Zvýšení informovanosti by mohla napomoci např. podpora iniciativy slovensko-české společnosti Striedavá starostlivosť o deti, která nabízí semináře pro soudce, sociální pracovníce (např. 12. 4. 2011, OSPOD Orlová u Ostravy), a diskusní setkání (např. 13. 10. 2011, Vysoká škola zdravotnictví a sociální práce v Bratislavě) a jejímž cílem je propagace, podpora a vzdělávání v oblasti střídavé výchovy s mottem: „Setkání s lidmi má větší význam, než všechny teorie a odborné statě.“

Informovaní by však neměli být jen dospělí. Dětem, kterých se rozvod dotýká nejvíce, dost často chybí základní informace o rozvodu, jeho průběhu, psychologická pomoc. Někteří rodiče přes vlastní bolest nevidí zmatek a smutek svých dětí a ani si neuvědomují, že by dětem měli nastalou situaci, přiměřeně jejich věku, vysvětlit.

Příkladem České republiky by mohl být např. „Průvodce dětí rozvodem – aneb co se s námi stane, když se rodiče rozvedou“, vydaný novozélandským Ministerstvem spravedlnosti, určený dětem rozvádějících se rodičů. Tento průvodce je již přeložen i do českého jazyka, není však zatím nikdo, kdo by byl ochoten sponzorovat jeho tisk. Jedná se o sedmnáctistránkovou publikaci, kde se dítě přiměřeně svému věku dozvídá základní informace o rozvodu, možnostech porozvodové výchovy, možná vysvětlení důvodů rozvodu, jsou zde rady psychologů i odkazy na důležitá telefonní čísla. Text je doplněn fotografiemi a děti jím provází kreslená postavička. Za vše hovoří poslední věta publikace: „Uvědom si: tvoji rodiče zůstanou navždy tvými rodiči a oba tě budou vždy milovat!“

4. COCHEMSKÝ MODEL

Cochemský model neboli Cochemská praxe (pojmenovaný podle městečka ve Spolkové zemi Porýní-Falc, kde vznikl a kde ho začal prosazovat tamní opatrovnický soudce rodinného soudu Jürgen Rudolph) je metodou v oblasti rodičovských sporů o děti po rozpadu manželství a je v Německu aplikován zhruba od roku 1993.

Tento pojem označuje interdisciplinární spolupráci profesí zabývajících se záležitostmi dětí při rozvodu rodičů. K jeho základu patří mezi jiným, že vzájemně koordinované profese vnímají konflikt rodičů, nebo jiných zúčastněných dospělých, perspektivou dítěte. Rodičovského sporu se podle stavu konfliktu účastní zpravidla pět odborných profesí: soudy, advokáti, odbory péče o děti, odborné poradny a soudem povolání znalci. Vždy reprezentují disciplíny právní vědy, psychologie, sociální pedagogiky a sociální práce. Cílem je přivést rozhádané rodiče k jejich rodičovské autonomii a tím ke znovunabytí společné odpovědnosti. Způsob práce a úředního jednání se na základě trvalého dalšího vzdělávání profesí a rozvoje vypracovaných premis vyznačuje časnou a tím i preventivní intervencí v konfliktech. Pokud není nalezeno počáteční mimosoudní a rovněž rychle nařízené řešení, sepíší advokáti každého z rodičů krátce pozice svých mandantů a doručí je soudu rodinného práva, který během následujících dvou až tří týdnů určí termín prvního ústního soudního jednání, na něž pozve rodiče, advokáty a odbor péče o dítě. Písemná podání protistrany ani písemné zprávy odboru péče o dítě nejsou potřeba, neboť pracovník odboru péče o dítě krátce před tímto jednáním kontaktuje rodiče i děti a je tak bezprostředně informován o aktuální situaci. Při tomto soudním jednání mají všichni zúčastnění možnost podrobně přednést a objasnit své pozice, zájmy a potřeby. Pokud rodiče nedojdou ani k minimální dohodě, jsou bezprostředně po jednání, na němž je stanoven termín dalšího soudního jednání, odesláni do poradny, která rovněž bezodkladně začne pracovat na poradenském konceptu. V závislosti na konkrétní sporné situaci připadá v úvahu místo poradny angažování rovněž rychle a cíleně jednajícího

soudního znalce. Tento postup, praktikovaný účastnými profesemi, výrazně neeskaluje vzniklý konflikt.

Cochemský model se stal pilotním projektem a příkladem též pro další soudy a soudní obvody po celém Německu, příkladem lze uvést Badensko - projekt Elternkonsens, který staví na stejných principech interdisciplinární spolupráce odborníků zainteresovaných v rámci rozvodových řízení a v opatrovnických záležitostech.

Neexistují žádné zákonné normy, které by předepisovaly, nabízely nebo doporučovaly sesíťované řešení konfliktu ve shodě. Ale také neexistuje žádná zákonná norma, která by tento postup vylučovala.

4.1 Některé rozdíly běžné praxe a interdisciplinární – Cochemské praxe

Co znamená „syndrom zavržení rodiče“?

V běžné praxi.

„Syndrom zavržení rodiče“ popisuje jevy, které se mohou projevit ve vývoji dítěte v důsledku záměrného odcizení mezi dítětem a jedním z rodičů. Zavržení rodiče je nejčastěji pozorovatelné, když se rodiče rozešli ve sporu, tento spor nepřekonali, a rodič, u něhož děti následně trvale bydlí, kontakt dětí ke druhému rodiči omezuje nebo jej zcela znemožňuje. Následky takového jednání jsou pro děti navíc závislé ještě od toho, jakým způsobem je druhý rodič dítěte prvním rodičem popisován – zvláště, pokud je převážně nebo výhradně popisován negativně. Výzkumy v USA prokázaly, že takto vzniklé zavržení jednoho z rodičů, spojené s jeho negativním vykreslováním, vede k závažným změnám chování až po kriminální život takto dotčených dětí. V USA se tento jev odborně označuje jako Parental Alienation Syndrome (PAS) – Syndrom zavržení rodiče.

V interdisciplinární – Cochemské praxi.

Protože i po rozchodu či rozvodu rodičů zůstává v Cochemském systému rodičovská péče výrazem společné odpovědnosti obou rodičů, je jen na rodičích samotných, aby odstranili pochyby o schopnosti své rodičovské péče. Dále dosavadní zkušenosti ukázaly, že v průběhu spolupráce rodičů s poradnou se v kontextu soudního řízení vyvinula z původních odmítavých postojů dobrovolná spolupráce rodičů, kteří z ní po určité době opět nabyli svou autonomii jednání a mohli tak nejméně v minimální míře dojít sami ke konsenzuální úpravě. V současnosti probíhá výzkumný projekt, zabývající se procesy odehrávajícími se u rodičů v posunu od jejich původního odmítání nabídek pomoci (poradny) až ke zpětnému nabytí jejich autonomie. Fuchsle-Voigt - psycholožka, Fachhochschule Koblenz (in Rudolph, 2010) se domnívá, že se zde potvrzuje takzvaná disonanční teorie Leona Festingera (Festinger kognitivní disonancí rozumí napětí mezi dvěma protikladnými, navzájem se vylučujícími obsahy vědomí, které se stává výraznou hnací silou. Ta nás tlačí k tomu, že raději změním obsahy vědomí, aby odpovídaly našemu chování, namísto abychom změnili naše chování, aby odpovídalo obsahům vědomí. Snadnější je něco si odůvodnit, než něco udělat). Tímto způsobem řízení se účinně čelí zavržení jednoho z rodičů a z toho plynoucím negativním důsledkům pro všechny dotčené, zvláště pro děti.

Co znamená „symptom oddělení rodiče“?

V běžné praxi.

Když se rodiče rozejdou, je v mnoha případech pozorovatelné, že ve střetech s rozchodem spojených nebo mu předcházejících, ztrácejí ze zřetele své děti. Zatímco předtím pravidelně orientovali svůj život podle potřeb dětí, zabývají se rodiče během konfliktu kolem rozchodu už téměř výhradně jen sami sebou. Svě děti v takovém případě obvykle vnímají jako součást konfliktu a často je odpovídajícím způsobem také instrumentalizují. Za této situace musejí děti nést dvojí zatížení: na jedné straně hrozící ztrátu jednoho z rodičů, na druhé straně chybějící podporu v této pro ně katastrofálně prožívané situaci. Často se k tomu přidává ještě třetí zátěž: rodiče nutí děti do konfliktu loajality,

který děti nechtějí – mají totiž zaujmout pozici proti jednomu také vnitřně milovanému rodiči.

V interdisciplinární – Cochemské praxi.

Tento symptom je přiměřeně zohledňován v součinnosti profesí zabývajících se rodičovským konfliktem. V rámci pomocných nabídek jednotlivých profesí, jejichž využití se společně se součinností po rodičích vyžaduje, je směřována pozornost rodičů opět na skutečné problémy dětí. Profese účastníci se tohoto procesu – ponejvíce ze psychosociální oblasti – mají zkušenosti, že téměř všichni dotčení rodiče reagovali v důsledku jimi otevřených úhlů pohledu překvapeně, vystrašeně a tu a tam i zděšeně na své předchozí způsoby chování, které do této doby považovali za úplně „normální“. Lze vycházet z toho, že tento nový způsob nazírání na problémy, který profese rodičům takto zprostředkuje, přispívá k tomu, že se z původního odmítání vyvine dobrovolná spolupráce s profesionálními nabídkami pomoci.

Jaké důsledky má soudní rozhodnutí na děti?

V běžné praxi.

V případě sporného soudního rozhodnutí zůstává na jedné straně „vítěz“ a na druhé „poražený“. V každém takovém případě ztrácejí děti velmi mnoho a jsou často na straně poražených. Nadto vedou porážky v rodičovském konfliktu pravidelně k opakování, a to jak v rámci soudního řízení, tak i mimo něj.

V interdisciplinární – Cochemské praxi.

Jelikož podle maximy Cochemské praxe našli rodiče opět nejdůležitější rodičovskou schopnost společně jednat, stává se soudní rozhodování nadbytečné. V takovém případě nikdo neopouští arénu rodinného soudu ani jako vítěz, ani jako poražený. Největší zisk z toho mají děti jako nejméně chránění účastníci tohoto konfliktu, který byl v jejich zájmu zneškodněn.

V čem je rozdíl mezi „zájmem dítěte“ a „perspektivou dítěte“?

„Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.“ (čl. 3 Úmluvy o právech dítěte)

V běžné praxi.

V souvislosti se zájmy dětí se ve všech oblastech společnosti včetně zákonodárství a soudnictví, hovoří o „zájmu (dobru) dítěte“. Naplňování tohoto pojmu se děje zpravidla z perspektivy dospělých a podléhá tak četným dobovým a současně si konkurujícím interpretacím. Podle „zájmu dětí“ by se měly orientovat úpravy týkající se dětí. Přitom na rozhodující faktor, kterým je perspektiva dítěte, nebyl v minulosti, a není ani v současnosti, brán zřetel. Perspektiva dítěte není totožná se zájmem dítěte, nýbrž popisuje vnímání situace samotným dítětem, a znalost tohoto vnímání dává nutné informace k vyvození závěrů pro zájem dítěte. Zjišťování vnímání situace dětmi jako orientační klíč k zájmu dítěte dosud nepatří k pracovním standardům profesí zabývajících se konflikty rodičů. Tuto skutečnost potvrzují mimo jiné také formulace soudních rozsudků jako: „... v souladu s obvyklou judikaturou senátu je pro zájem dítěte dostačující, když bude vidět otce každý měsíc o víkendu...“

V interdisciplinární – Cochemské praxi.

Pojem „zájem dítěte“ je velmi neurčitý a lacině vyplnitelný jakýmkoliv obsahem – zvláště z perspektivy dospělých. Poznání perspektivy dítěte a orientace podle ní, je proto jedním ze základů Cochemské praxe, která i ve sporu se nacházejícím rodičům zprostředkovává vnímání situace jejich dětmi.

„Cochemská praxe“ odděluje spor partnerů od dobra dětí. Jürgen Rudolph, soudce rodinného práva v německém Cochemu-Zell, který se společně s advokáty, odbory péče o dítě a soudními znalci zasloužil hlavní měrou o vypracování takového postupu, představuje mimo jiné na příkladech z praxe, že je možné i ve zdánlivě bezvýhodných situacích nalézt řešení, která jsou v zájmu dobra dětí a nakonec i jejich rodičů. V době, kdy páry již nezbytně nezůstávají po celý život spolu, je třeba, aby tyto změny zohledňovala také praxe rodinného práva.

„... a děti mohou být v této mravně zavrženíhodné hře dospělých jen bezbranným nástrojem a prostředkem, který na toto v podstatě amorální počínání dospělých nakonec nejvíce doplatí. V takových hrách nebývá z dlouhodobého pohledu vítězů a poražených – ale jen poražených.“ (Tomáš Podivínský, generální konzul ČR v Německu, listopad 2009. In Rudolph 2010)

5. PRŮZKUM

Cílem průzkumu je zjistit, zda současná legislativní úprava zákona 94/1963 Sb., o rodině, vyhovuje potřebám společnosti, či zda by měla reflektovat změny v postojích rozvádějících se rodičů.

Při empirickém šetření bylo vycházeno z následujících hypotéz, jejichž platnost měla být průzkumem verifikována.

Hypotéza č. 1 – „Většina respondentů by nesouhlasila s případnou změnou znění § 26 odst. 2 zákona o rodině ze stávajícího znění:

- jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby na navrhované znění:

- jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, soud svěří dítě do střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte.“

Hypotéza č. 2 – „Většina respondentů by souhlasila se zavedením modelu, ve kterém by povinností rodičů bylo nalézt společnou dohodu o uspořádání porozvodové výchovy dětí (za pomoci psychologů, mediátorů, sociálních pracovníků, právníků).“

K hypotéze č. 1 – důvodem formulace této hypotézy jsou často prezentované názory, že přijetí změny zákona o rodině by znamenalo automatické rozhodování soudu o svěřování dětí do střídavé výchovy. Přitom jde o nesprávný výklad změny zákona, který opomíjí nezbytnost rozhodování soudu v zájmu dítěte.

K hypotéze č. 2 – důvodem formulace hypotézy je skutečnost, že se tento model jeví jako nejméně agresivní. Společná dohoda je nejlepším předpokladem uspokojivých vztahů mezi rodiči i jejich dětmi.

Hypotézu č. 1 ověřuje otázka

č. 6. „Souhlasíte s případnou změnou znění § 26 odst. 2 zákona o rodině ze stávajícího znění:

- jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, MŮŽE soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby - na navrhované znění:

- jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, soud SVĚŘÍ dítě do střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte?“

Hypotézu č. 2 ověřuje otázka

č. 10. „Domníváte se, že by zavedení modelu, ve kterém by povinností rodičů bylo nalézt společnou dohodu o uspořádání porozvodové výchovy dětí (za pomoci psychologů, mediátorů, sociálních pracovníků, právníků) napomohlo snížení konfliktů mezi otcem a matkou při rozhodování o formě porozvodové výchovy?“ (mediátor – nestranná třetí osoba, která pomáhá znesvářeným stranám zlepšit vzájemnou komunikaci a hledat způsob, jak vyřešit vzniklé problémy)

5.1 Metoda průzkumu a jeho realizace

Použitou výzkumnou metodou je anketa, jako forma průzkumu veřejného mínění. Anketa nám umožňuje získat názory respondentů, jejichž výběr není reprezentativní, přesto lze při větším množství odpovídajících vysledovat postoje a názory veřejnosti.

Anketa obsahuje sedmnáct uzavřených otázek. Tento druh otázek byl zvolen záměrně. Pro respondenta jsou odpovědi snadnější, projevuje větší ochotu na otázky odpovídat. Také zpracování a analýza odpovědí jsou poměrně jednoduché.

V průzkumu byly použity tyto typy uzavřených otázek:

Dichotomické – otázka č. 4, 5, 14

Škálové – otázka č. 2, 10

Výběrové – otázky č. 1, 3, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 17.

Průzkum na téma „Střídavá výchova jako první možnost“ proběhl ve dnech 29. 09. 2011 - 23. 10. 2011 na internetovém serveru www.vyplnto.cz. Uvedené ankety se zúčastnilo 328 respondentů. Návratnost činila 74,3 %. Výsledky šetření jsou dostupné online na <http://stridava-vychova-jako-prvni.vyplnto.cz>.

5.2 Výsledky průzkumu a jejich interpretace

Shromážděné informace byly statisticky zpracovány, graficky vyjádřeny a interpretovány následujícím způsobem.

Otázka č. 1

Domníváte se, že je v zájmu dítěte, aby jej i po rozvodu vychovávali oba rodiče?

Tab. 2:

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Ano	276	84,15
Ne	28	8,54
Nevím	24	7,32

Graf 4:

Z tabulky vyplývá, že výrazná většina respondentů, přibližně 84 %, se domnívá, že je v zájmu dítěte, aby jej i po rozvodu vychovávali oba rodiče. Pouhých 28 respondentů z celkového počtu 328 dotázaných si myslí, že toto v zájmu dítěte není.

Otázka č. 2

Domníváte se, že při výhradní péči jednoho z rodičů je výchova dítěte druhým rodičem umožněna

Tab. 3:

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Částečně	165	50,3
Spíše neumožněna	114	34,76
Znemožněna	29	8,84
Plnohodnotně	11	3,35
Nevím	9	2,74

Graf 5:

Polovina respondentů si myslí, že při výhradní péči jednoho z rodičů je výchova dítěte druhým rodičem umožněna částečně. Že je výchova umožněna plnohodnotně se domnívají pouhá 3 procenta dotázaných. Naopak 35 procent respondentů se domnívá, že je výchova v tomto případě spíše neumožněna a 9 procent, že je znemožněna.

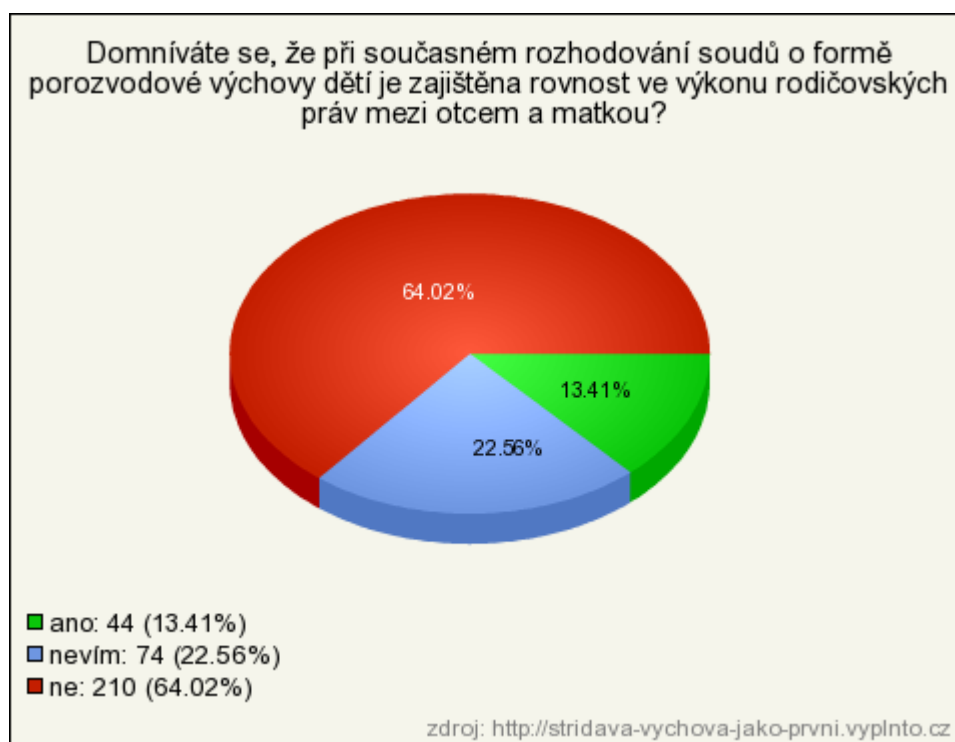
Otázka č. 3

Domníváte se, že při současném rozhodování soudů o formě porozvodové výchovy dětí je zajištěna rovnost ve výkonu rodičovských práv mezi otcem a matkou?

Tab. 4:

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Ne	210	64,02
Nevím	74	22,56
Ano	44	13,41

Graf 6:

64 procent dotázaných se domnívá, že při současném rozhodování soudů o formě porozvodové výchovy dětí není zajištěna rovnost ve výkonu rodičovských práv mezi otcem a matkou. 13 procent dotázaných si myslí, že rovnost zajištěna je. Více než pětina respondentů na tuto problematiku nemá názor.

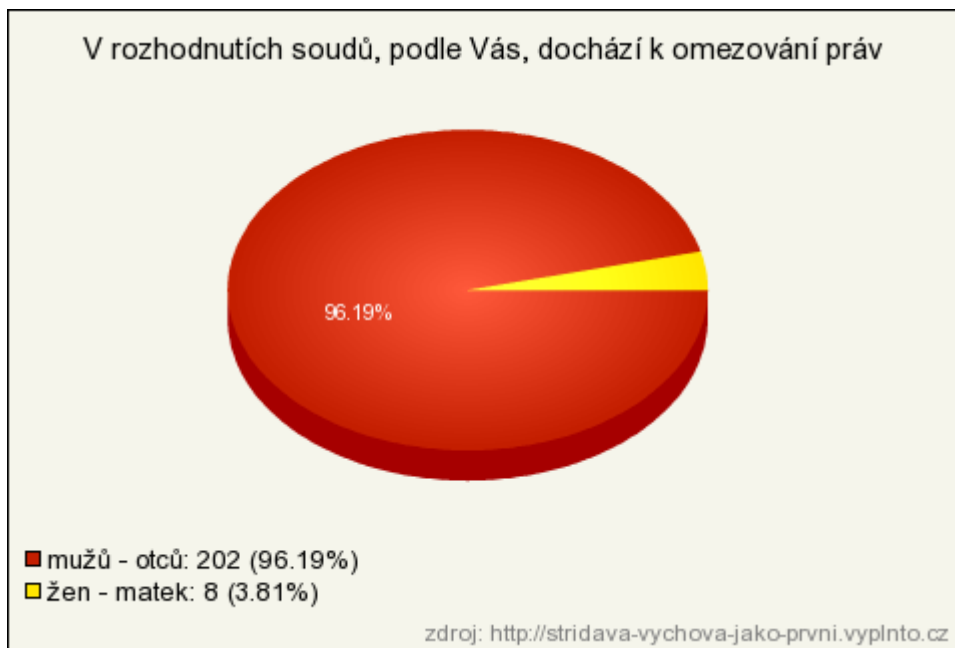
Otázka č. 4

V rozhodnutích soudů, podle Vás, dochází k omezování práv

Tab. 5:

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Mužů – otců	202	96,19
Žen – matek	8	3,81

Graf : 7

Otázka č. 4 navazuje na otázku č. 3. Téměř všichni (96 procent), kteří uvedli, že při současném rozhodování soudů o formě porozvodové výchovy dětí není zajištěna rovnost ve výkonu rodičovských práv mezi otcem a matkou, se domnívají, že v rozhodnutích soudů dochází k omezování práv mužů - otců.

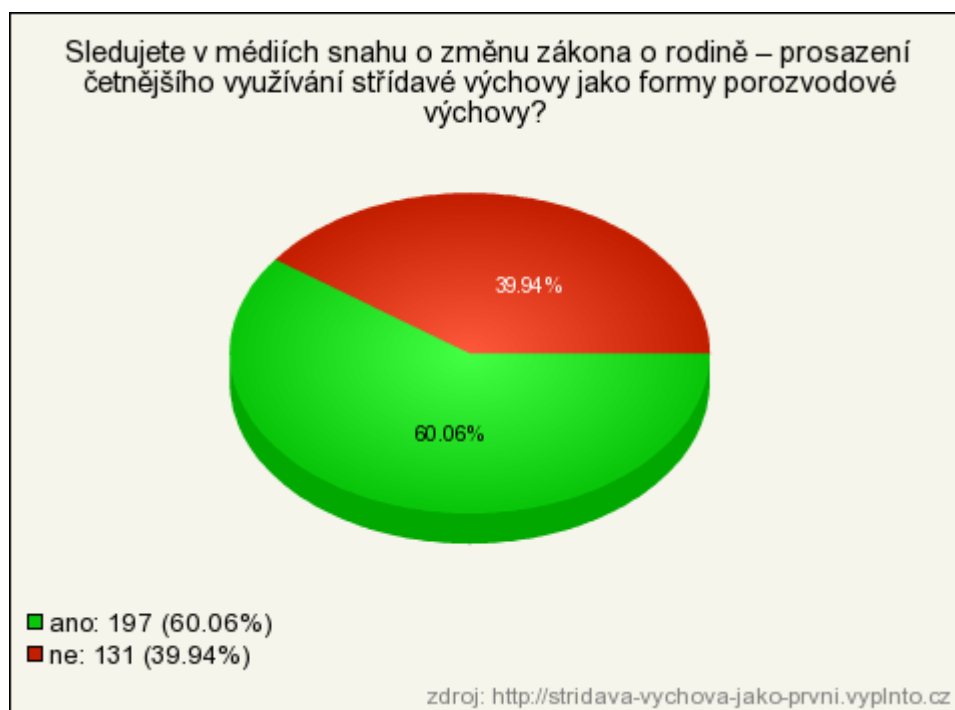
Otázka č. 5

Sledujete v médiích snahu o změnu zákona o rodině – prosazení čtenějšího využívání střídavé výchovy jako formy porozvodové výchovy?

Tab.: 6

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Ano	197	60,06
Ne	131	39,94

Graf: 8

Z tabulky vyplývá, že 60 procent dotázaných sleduje v médiích snahu o změnu zákona o rodině – prosazení čtenějšího využívání střídavé výchovy jako formy porozvodové výchovy.

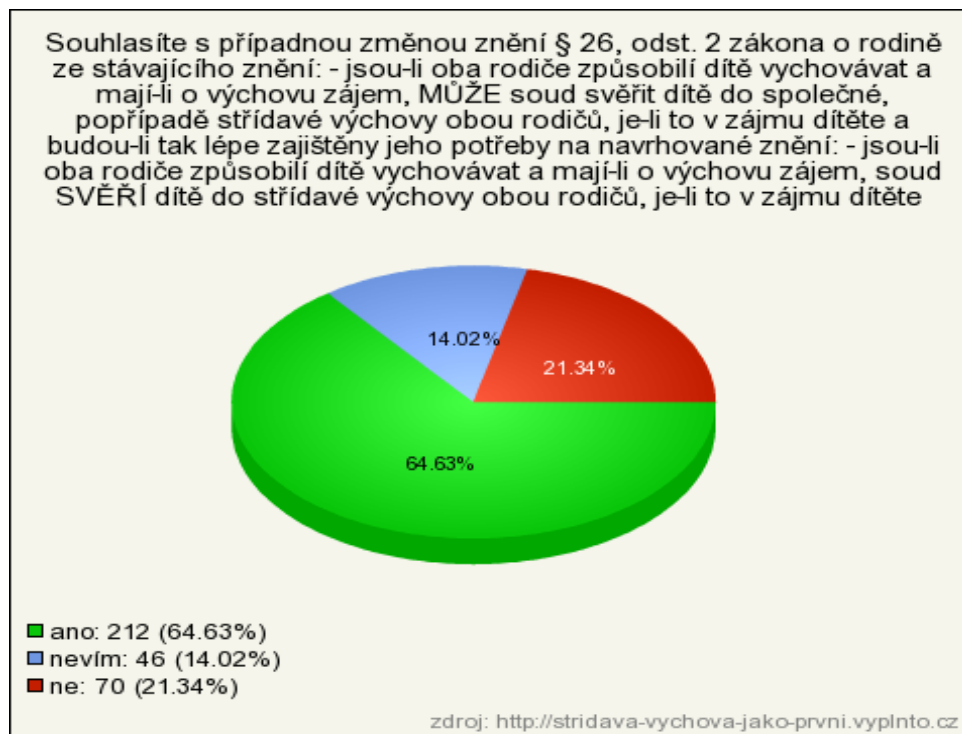
Otázka č. 6

Souhlasíte s případnou změnou znění § 26 odst. 2 zákona o rodině ze stávajícího znění: - jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, MŮŽE soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby na navrhované znění: - jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, soud SVĚŘÍ dítě do střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte

Tab.: 7

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Ano	212	64,63
Ne	70	21,34
Nevím	46	14,02

Graf: 9

65 procent respondentů by souhlasilo s výše uvedenou změnou § 26 odst. 2 zákona o rodině.

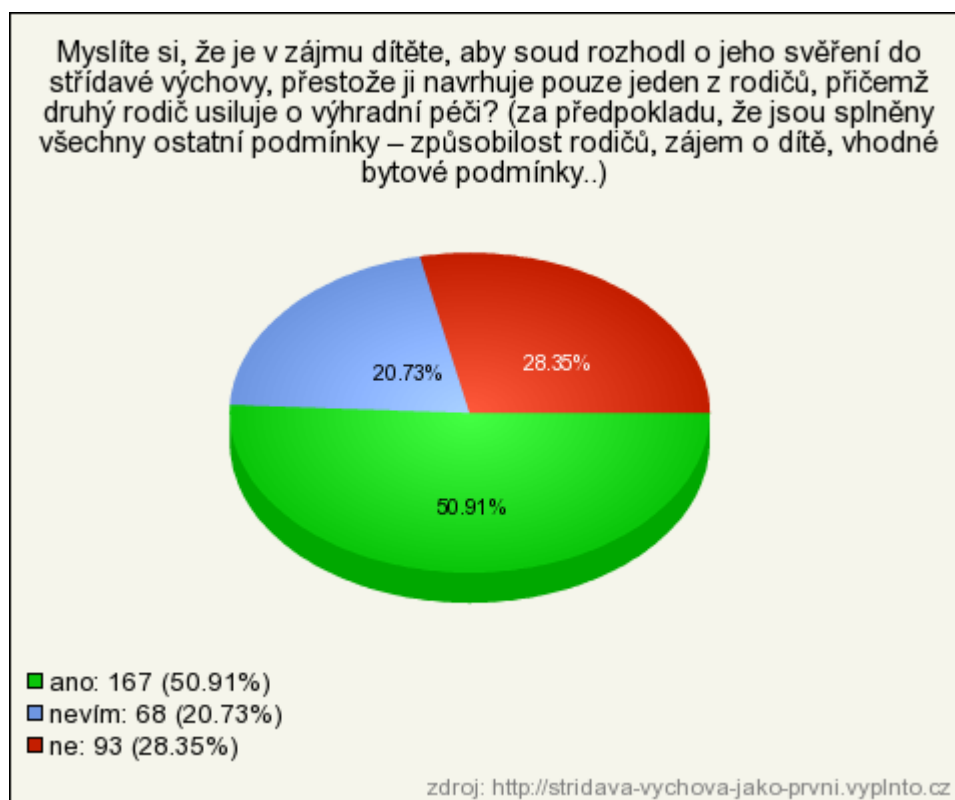
Otázka č. 7

Myslíte si, že je v zájmu dítěte, aby soud rozhodl o jeho svěřeni do střídavé výchovy, přestože ji navrhuje pouze jeden z rodičů, přičemž druhý rodič usiluje o výhradní péči? (za předpokladu, že jsou splněny všechny ostatní podmínky – způsobilost rodičů, zájem o dítě, vhodné bytové podmínky...)

Tab. 8

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Ano	167	50,91
Ne	93	28,35
Nevím	68	20,73

Graf: 10

Na základě grafu lze konstatovat, že téměř 51 procent respondentů se domnívá, že je v zájmu dítěte, aby soud rozhodl o jeho svěřeni do střídavé výchovy, přestože ji navrhuje pouze jeden z rodičů, přičemž druhý rodič usiluje o výhradní péči. Více než čtvrtina dotázaných si myslí, že toto v zájmu dítěte není. Odpověď „nevím“ uvedlo necelých 21 procent dotázaných.

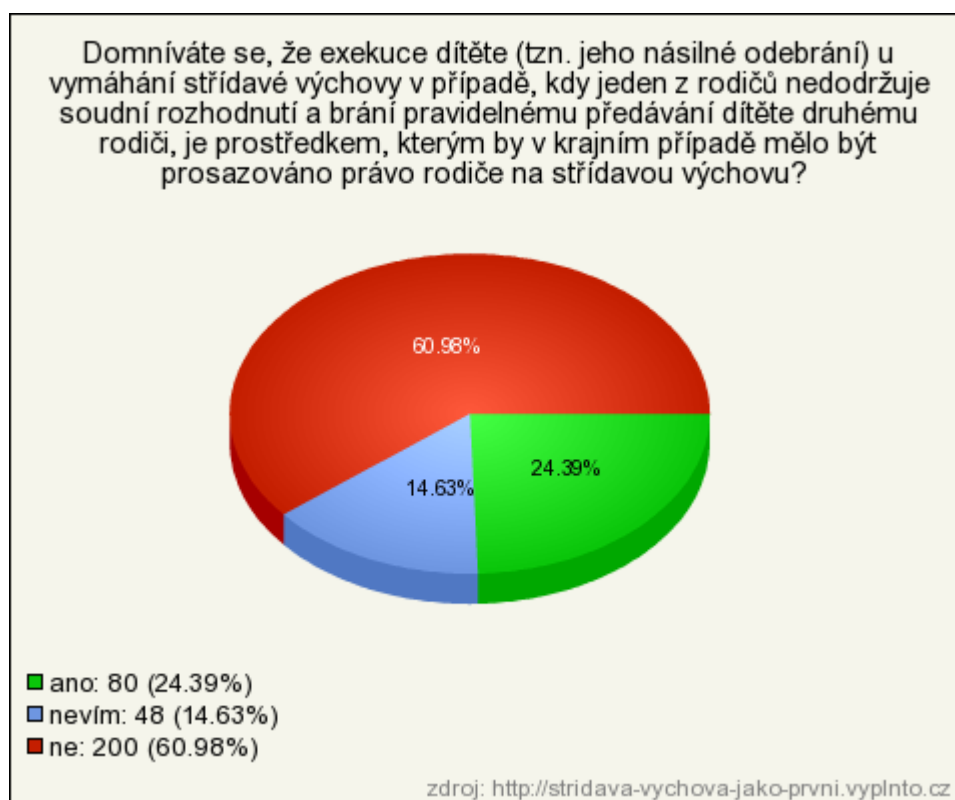
Otázka č. 8

Domníváte se, že exekuce dítěte (tzn. jeho násilné odebrání) u vymáhání střídavé výchovy v případě, kdy jeden z rodičů nedodrží soudní rozhodnutí a brání pravidelnému předávání dítěte druhému rodiči, je prostředkem, kterým by v krajním případě mělo být prosazováno právo rodiče na střídavou výchovu?

Tab.: 9

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Ne	200	60,98
Ano	80	24,39
Nevím	48	14,63

Graf 11:

Z údajů je patrné, že 61 procent účastníků ankety se domnívá, že exekuce dítěte u vymáhání střídavé výchovy v případě, kdy jeden z rodičů nedodrží soudní rozhodnutí a brání pravidelnému předávání dítěte druhému rodiči, není

prostředkem, kterým by v krajním případě mělo být prosazováno právo rodiče na střídavou výchovu.

Otázka č. 9

Myslíte si, že exekuce dítěte je v takovém případě, vedle selhání rodičů, také selháním státu ve funkci sociálně-právního ochránce dětí a garanta jejich práv?

Tab. 10:

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Ano	234	71,34
Nevím	48	14,63
Ne	46	14,02

Graf: 12

Téměř tři čtvrtiny respondentů uvádějí, že exekuce dítěte je v uvedeném případě vedle selhání rodičů také selháním státu ve funkci sociálně-právního ochránce dětí a garanta jejich práv.

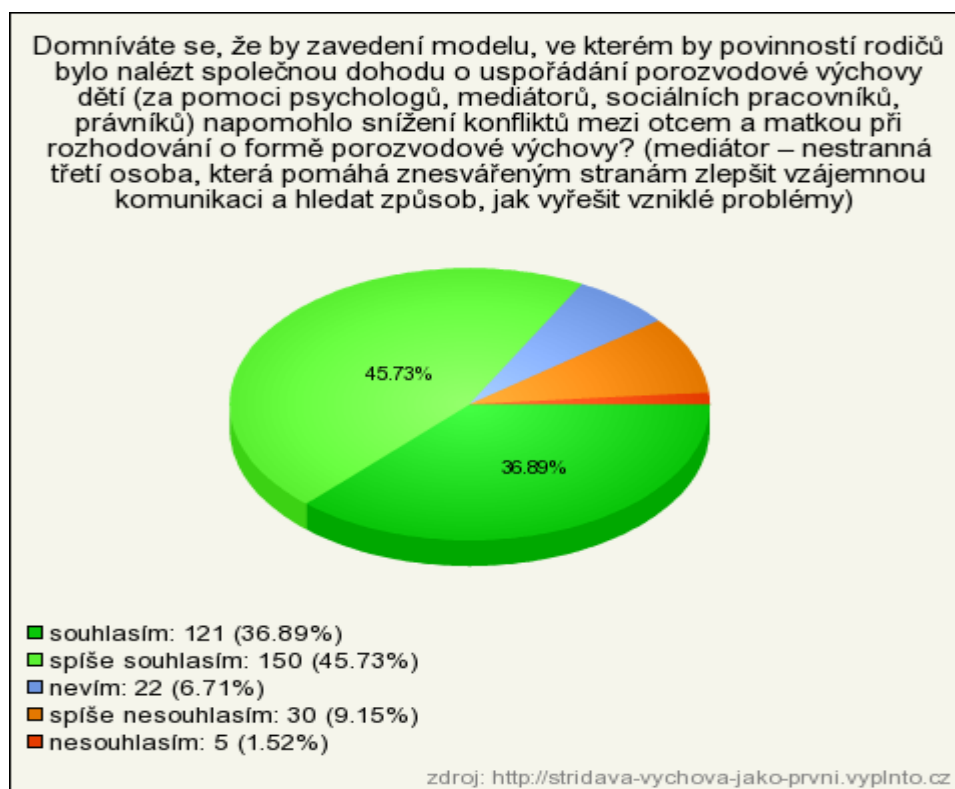
Otázka č. 10

Domníváte se, že by zavedení modelu, ve kterém by povinností rodičů bylo nalézt společnou dohodu o uspořádání porozvodové výchovy dětí (za pomoci psychologů, mediátorů, sociálních pracovníků, právníků) napomohlo snížení konfliktů mezi otcem a matkou při rozhodování o formě porozvodové výchovy? (mediátor – nestranná třetí osoba, která pomáhá znesvářeným stranám zlepšit vzájemnou komunikaci a hledat způsob, jak vyřešit vzniklé problémy)

Tab.: 11

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Spíše souhlasím	150	45,73
Souhlasím	121	36,89
Spíše nesouhlasím	30	9,15
Nevím	22	6,71
Nesouhlasím	5	1,52

Graf: 13

Výrazná většina respondentů (83 procent) souhlasí či spíše souhlasí s tvrzením, že by zavedení modelu, ve kterém by povinností rodičů bylo nalézt společnou dohodu o uspořádání porozvodové výchovy dětí (za pomoci psychologů, mediátorů, sociálních pracovníků a právníků) napomohlo snížení konfliktů mezi otcem a matkou při rozhodování o formě porozvodové výchovy.

Otázka č. 11

Domníváte se, že by přijetí zákona, ve kterém by bylo stanoveno, že po rozvodu automaticky nastává střídavá výchova obou rodičů (pokud se rodiče nevyjádří, že by chtěli jiné uspořádání) vyřešilo problematiku sporů o formu porozvodové výchovy? (podobný zákon je platný např. ve Švédsku)

Tab.: 12

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Ano	138	42,07
Ne	120	36,59
Nevím	70	21,34

Graf: 14

Z údajů vyplývá, že 42 procent dotázaných si myslí, že by přijetí zákona, ve kterém by bylo stanoveno, že po rozvodu automaticky nastává střídavá výchova obou rodičů, vyřešilo problematiku sporů o formu porozvodové výchovy. O 14 procent méně respondentů se domnívá, že by přijetí tohoto zákona problematiku nevyřešilo a 21 procent respondentů uvedlo, že neví.

Otázka č. 12

Setkal/a jste se ve svém okolí s někým, kdo praktikuje střídavou výchovu jako formu porozvodové výchovy dětí?

Tab.: 13

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Ano	206	62,8
Ne	116	35,37
Nevím	6	1,83

Graf: 15

Téměř 63 procent dotázaných se ve svém okolí setkala s někým, kdo praktikuje střídavou výchovu. Zápornou odpověď uvedlo 35 procent respondentů.

Otázka č. 13

Máte-li dítě/děti, či je plánujete, usiloval/a či souhlasil/a byste v případě rozchodu s partnerem o střídavou, příp. společnou výchovu?

Tab.: 14

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Ano	196	59,76
Nevím	67	20,43
Ne	65	19,82

Graf: 16

Téměř 60 procent dotázaných uvedlo, že by v případě rozchodu s partnerem usilovalo či souhlasilo se střídavou, příp. společnou výchovou.

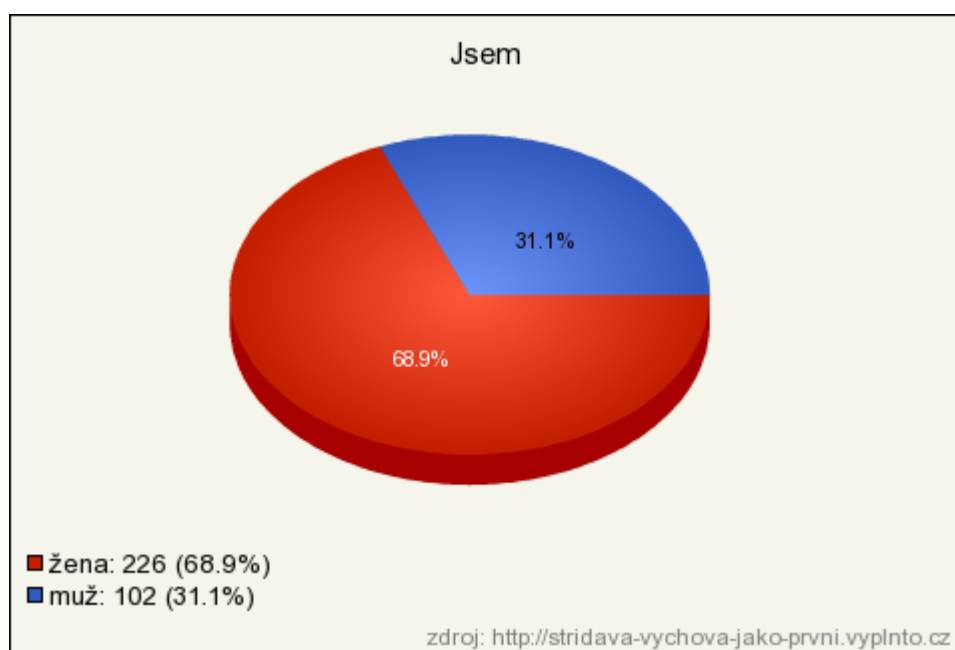
Otázka č. 14

Jsem

Tab.: 15

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Žena	226	68,9
Muž	102	31,1

Graf: 17

Ankety se zúčastnilo cca 69 procent žen a 31 procent mužů.

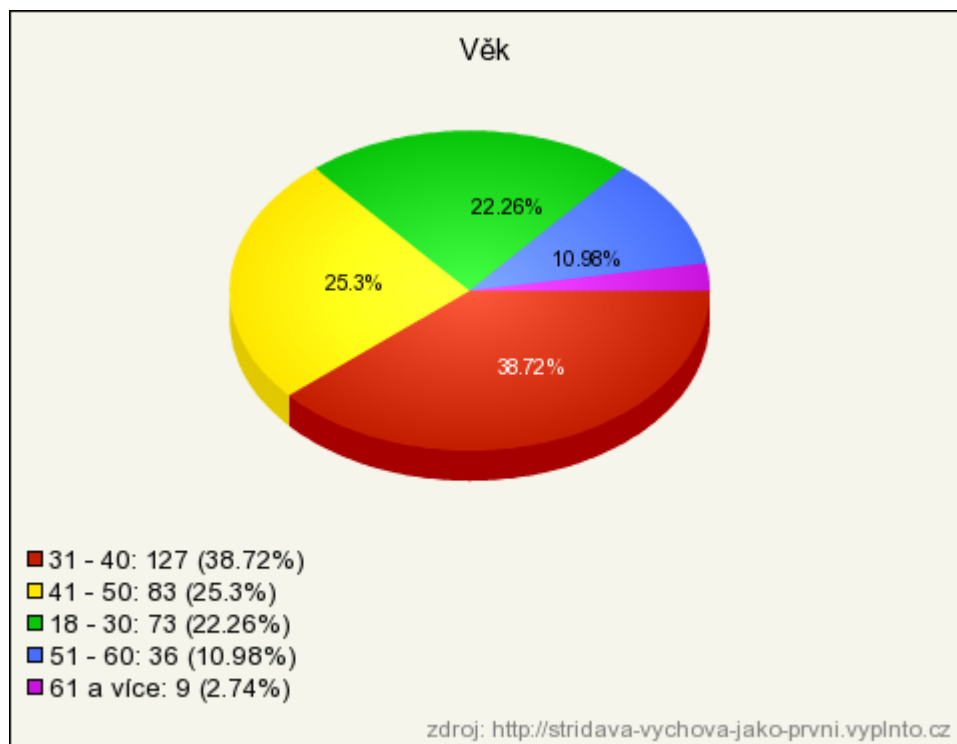
Otázka č. 15

Věk

Tab.: 16

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
31 – 40	127	38,72
41 – 50	83	25,3
18 – 30	73	22,26
51 – 60	36	10,98
61 a více	9	2,74

Graf: 18

Pouze malé množství dotázaných není ve věku potenciálních rodičů dětí do 18 let, a tak i možných účastníků soudního řízení při rozhodování o péči o nezletilé po rozchodu rodičů.

Otázka č. 16

Nejvyšší dosažené vzdělání

Tab.: 17

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Vysokoškolské	185	56,4
Středoškolské s maturitou	105	32,01
Vyšší odborné	17	5,18
Středoškolské	16	4,88
Základní	5	1,52

Graf: 19

Z údajů je patrné, že ankety se zúčastnilo nejvíce osob s vysokoškolským vzděláním (56 procent). 42 procent připadá na osoby se vzděláním středoškolským a středoškolským s maturitou a vyšším odborným, necelá 2 procenta náleží osobám se vzděláním základním.

Otázka č. 17

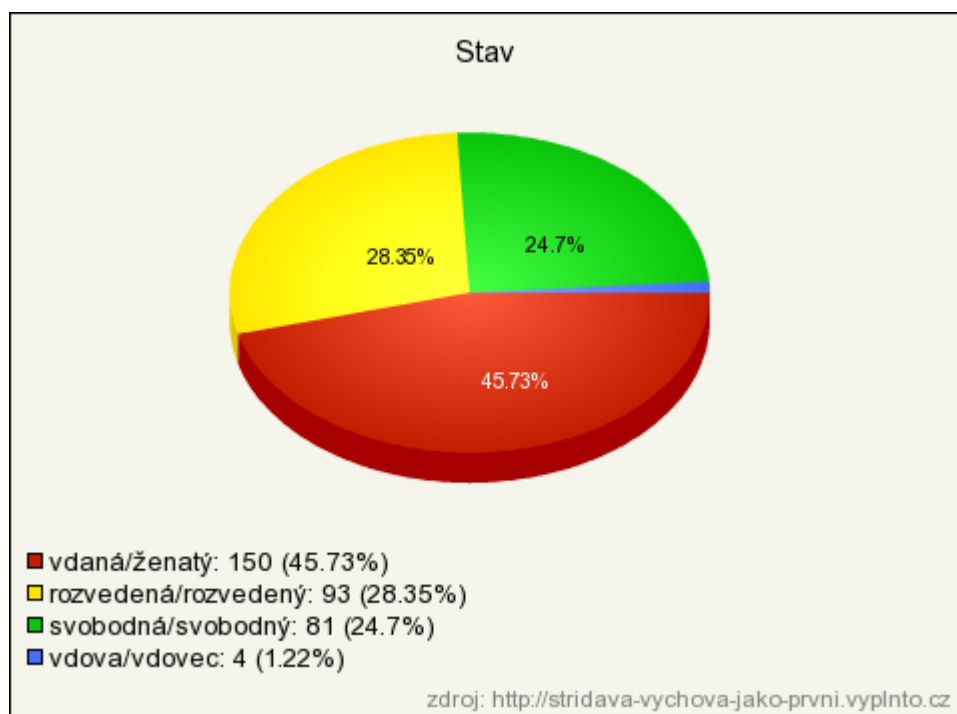
Stav

Tab.: 18

ODPOVĚĎ	POČET	PODÍL (%)
Vdaná/ženatý	150	45,73
Rozvedená/rozvedený	93	28,35
Svobodná/svobodný	81	24,7
Vdova/vdovec	4	1,22

Graf: 20

Na základě grafu lze zkonstatovat, že mezi respondenty byli zástupci všech výše uvedených skupin (dělení osob podle stavu).

5.3 Dílčí závěry, formulace doporučení z průzkumu

Tvrzení v hypotéze č. 1 „Většina respondentů by nesouhlasila s případnou změnou znění § 26 odst. 2 zákona o rodině ze stávajícího znění: - jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby - na navrhované znění: - jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, soud svěří dítě do střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte“ se **nepotvrdilo**. Přibližně 65 procent respondentů by souhlasilo s případnou změnou znění uvedeného odstavce, 14 procent dotázaných odpovědělo, že neví, a 21 procent osob by se změnou zákona nesouhlasilo.

Tvrzení v hypotéze č. 2 „Většina respondentů by souhlasila se zavedením modelu, ve kterém by povinností rodičů bylo nalézt společnou dohodu o uspořádání porozvodové výchovy dětí (za pomoci psychologů, mediátorů, sociálních pracovníků, právníků)“ se **potvrdilo**. Zhruba 83 procent dotázaných by souhlasilo či spíše souhlasilo se zavedením popsaného modelu.

Zajímavá a přínosná byla i diskuse provázející průzkum na stránkách serveru vyplnito.cz. Velké množství osob, které se diskuse zúčastnily, poukazuje na stálou aktuálnost otázky střídavé výchovy v naší společnosti. Je třeba podotknout, že diskutující stáli na obou „stranách barikád“ a jen nepatrné množství názorů na střídavou výchovu vyznělo neutrálně a nezaujatě. Z toho lze usuzovat, že se téma dotýká a je citlivé pro většinu zúčastněných. Až dojemné byly i osobní dopisy zaslané na adresu autorky výzkumu s žádostí o pomoc a radu při řešení rodinné situace či sdělování osobních zkušeností s touto formou porozvodové výchovy.

Celkově lze říci, že cíl průzkumu, zjistit, zda současná legislativní úprava zákona 94/1963 Sb., o rodině, vyhovuje potřebám společnosti, či zda by měla reflektovat změny v postojích rozvádějících se rodičů, byl dosažen.

Z výsledků je patrné, že od roku 1998, kdy byla novelou zákona o rodině zavedena střídavá výchova jako možnost porozvodové péče o děti, tato forma pronikla do povědomí veřejnosti. Ta se s ní pomalu sžívá a začíná střídavou výchovu chápat jako jednu z rovnocenných variant porozvodové výchovy dětí, a proto by i uvítala navrhovanou úpravu zákona o rodině.

Společnost vnímá negativní dopad současné rozvodové praxe na děti, a proto by uvítala změnu ve způsobu řešení rozvodových sporů a zavedení systému hledajícího dohodu rodičů namísto nařízeného soudního rozhodnutí.

Z ankety vyplývá, že podíl střídavé či společné výchovy z celkového množství pravomocných rozhodnutí soudů neodpovídá očekávání společnosti. Zatímco statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR z roku 2010 uvádějí, že tento způsob výchovy praktikuje po rozvodu jen 3,77 procent rodičů, v anketě se přibližně 60 procent respondentů vyjádřilo, že v případě rozchodu s partnerem by mělo zájem o střídavou výchovu.

Do budoucna je třeba provést psychologická a sociologická šetření v první generaci dětí, která v České republice dorůstá ve střídavé výchově rodičů.

ZÁVĚR

Má dítě právo na rovnoprávný styk s oběma rodiči? Jsou si rodiče v rámci svých rodičovských práv rovni? V době, kdy více než polovina dětí nevyrůstá v rodině se svými rodiči, nabývají tyto otázky stále většího významu. Měli bychom se stále vážněji zabírat tím, jaká výchova je pro naše děti nejvhodnější, pokud v tak velkém měřítku již nemůžeme dostat tradičních hodnot původní rodiny.

Úmluva o právech dítěte i Listina základních práv a svobod předpokládají, že rodiče jsou si v rámci svých rodičovských práv rovni a není možné jednoho z nich bezdůvodně upřednostňovat. Zároveň respektování práva dítěte na rovnoprávný osobní styk s oběma rodiči by mělo být nenarušitelným principem při úpravě práv a povinností rodičů.

V České republice upravuje práva a povinnosti rodičů zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. Proti zažitě soudní praxi, kdy je dítě po rozchodu rodičů svěřeno do výhradní péče matky, veřejně vystupuje nepřehlédnutelná část otců. Žádají střídavou výchovu, usilují o zachování svého práva být otcem i po partnerském rozchodu. Stále se zvětšuje i okruh žen, které s aktivitou těchto otců souhlasí a veřejně, či soukromě, ji podporují. Na internetu jsou také činné stránky jako např. www.iustin.cz nebo www.střídavka.cz, které se zabývají problematikou ochrany práv dětí a rodičů.

Odrazem této situace byl nedávno projednáván návrh novely zákona o rodině. Novelizace zákona měla přinést ve větší míře, je-li to v zájmu dítěte, rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do střídavé výchovy. Podle novely měla být střídavá výchova zvažována jako první z možných forem porozvodové výchovy, pokud jsou oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají o výchovu zájem. Jinými slovy - soud by v těchto případech musel formulovat důvody, které ho vedly k zamítnutí střídavé výchovy.

Poslanecká sněmovna navrhovanou novelu zákona o rodině přijala, avšak Senát novelu vrátil zpět do Sněmovny. Napodruhé se poslanci nedokázali shodnout a novelu zákona nepodpořili. Tím bylo ukončeno legislativní úsilí

o změnu rozhodovací praxe soudů a častější svěřování dětí po rozchodu rodičů do střídavé výchovy. Předkladatel návrhu Pavel Staněk komentoval výsledek tohoto úsilí slovy, že je přesvědčen, že už samotná debata, která se díky tomuto návrhu vedla na půdě Parlamentu, v médiích i ve společnosti, ukázala palčivost problému a potřebu jej řešit. Kritici poukazovali zejména na to, že soud může střídavou výchovu nařídit už podle současného znění zákona a není proto vhodné tento typ výchovy v zákoně upřednostňovat.

Podle předkladatele návrhu však novela právě tím, že nestavěla střídavou výchovu na roveň ostatním možnostem soudní úpravy poměru nezletilého dítěte po dobu po rozvodu, podporovala zájmy dětí. Jejich zájmem je mít v maximální možné míře oba rodiče, což dnešní často šablonovité postupy soudů, alespoň z psychologického hlediska, reálně nezajišťují. Směřování v této problematice v řadě jiných vyspělých států dokládá, že není zcela normální situace, aby při rozchodu rodičů soud svěřil dítě do výchovy jednoho z nich, ačkoliv jsou oba rodiče způsobilí dítě vychovávat, mají o výchovu zájem a existují všechny důvody ve prospěch střídavé výchovy. Zachování citového pouta s oběma rodiči rozhodně hovoří ve prospěch zachování zájmu dítěte, a tím pádem i pro střídavou výchovu.

Z provedeného průzkumu vyplynulo, že by legislativní úprava zákona 94/1963 Sb., o rodině, měla reflektovat změny v postojích rozvádějících se rodičů, a to nejlépe zavedením modelu, ve kterém by povinností rodičů bylo nalézt společnou dohodu o uspořádání porozvodové výchovy dětí (za pomoci psychologů, mediátorů, sociálních pracovníků, právníků). Velká většina respondentů se domnívá, že by tento model napomohl ke snížení konfliktů mezi otcem a matkou při rozhodování o formě porozvodové výchovy.

Téměř 60 procent dotazovaných (částečně lze do výsledku začlenit i 20 procent osob, které odpověděly „nevím“) připouštělo možnost, že by v případě rozchodu s partnerem praktikovali střídavou výchovu svých dětí. Z výsledků průzkumu lze usuzovat, že veřejnost věnuje této formě porozvodové výchovy stále větší pozornost a že podíl dětí svěřených do střídavé výchovy se bude pravděpodobně v dlouhodobém časovém horizontu zvyšovat.

Zajímavou skutečností, kterou by zákonodárci měli zohlednit, je názor 84 procent respondentů, že je v zájmu dítěte, aby jej i po rozchodu vychovávali oba rodiče. Naopak, že je výchova dítěte druhým rodičem, při výhradní péči jednoho z rodičů, plně umožněna, si myslí pouhá 3 procenta dotazovaných osob.

Ve statistickém sledování citelně chybí údaje o počtech případů, ve kterých otcové při rozvodu žádají střídavou výchovu či výhradní péči. Tyto údaje by mohly pomoci vyvrátit, či potvrdit, tvrzení o nedostatečné flexibilitě všech profesí zabývajících se záležitostmi dětí a rodičů při rozvodu.

Další psychologický a sociologický výzkum by měl být zaměřen na první generaci dětí dorůstající v České republice ve střídavé výchově. Jelikož hlavním hlediskem při rozhodování o formě porozvodové výchovy by měl být zájem dítěte, jsou názory dětí, které prošly „střídavkou“, tím nejdůležitějším aspektem této výchovy.

„Živé lidské příběhy lze jen těžko posuzovat podle nějaké šablony. Jedna z hlavních a nejdůležitějších zásad soudního řízení, při respektování práva na individuální posouzení věci je, aby lidé neodcházeli od soudu ponížení a s pocitem, že jim ani nebylo rozuměno.“ (předsedkyně Nejvyššího soudu ČR, Iva Brožová)

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAKALÁŘ, E. *Průvodce otcovstvím aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-605-0.

BIDDULPH, S. *Proč jsou šťastné děti šťastné*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-155-X.

BURGESSOVÁ, A. *Návrat otcovství - Jak se stát moderním otcem*. 1. vyd. Brno: JOTA, 2004. 80-7217-296-4.

KOCH, J. *Výchova kojence v rodině*. 4. vyd. Praha: BRÁNA, 1995. ISBN 80-85946-01-7.

LUŇÁČKOVÁ, O. *Muži versus ženy – právní úprava střídavé výchovy*. Právo a rodina, 2011, roč. 13, č. 10, s. 16-19. ISSN 1212-866X.

MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. 3. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-853-8.

MATĚJČEK, Z., LANGMEIER, J. *Počátky našeho duševního života*. Panorama, 1986. 11-060-86.

NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0592-7.

NOVÁK, T., PRŮCHOVÁ, B. *Jak přežít rozvodové peklo*. 1. vyd. Brno: JOTA, 2004. ISBN 80-7217-294-8.

PREKOPOVÁ, J., SCHWEIZEROVÁ, Ch. *Děti jsou hosté, kteří hledají cestu*. 5. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-495-3.

PUŽMANOVÁ, J. *Bakalářská práce, Porozvodová péče o děti – Střídavá výchova*, UJAK, 2010

ROGGE, J.-U. *Výchova dětí krok za krokem*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-249-2.

RUDOLPH, J. *Jsi moje dítě, Cochemská praxe – cesty k lidštějšímu rodinnému právu*. 1. vyd. Praha: Magistrát hlavního města Prahy, 2010. ISBN 978-80-254-8250-6.

ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990. 11-059-90.

WARSHAK, R. A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-089-8.

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. Sbírka zákonů republiky Československé, částka 86, ročník 1949, vydána dne 27. prosince 1949, obsahující zákon č. 265 ze dne 7. prosince 1949 o právu rodinném.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. Sbírka zákonů Československé socialistické republiky, částka 53, ročník 1963, vydána dne 13. prosince 1963, obsahující zákon č. 94 o rodině ze dne 4. prosince 1963.

SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

ČTK, *Zákon střídavou péčí upřednostní rodiče před dětmi, tvrdí vládní výbor*, [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: http://zpravy.idnes.cz/zakon-stridavou-peci-uprednostni-rodice-pred-detmi-tvrdi-vladni-vybor-1me-/domaci.aspx?c=A110714_184035_domaci_jj

FAFEJTA, M. *Dítěti nestačí, je-li s otcem jeden víkend za 14 dní* [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://www.tatojaknato.cz/rozvod/155-diteti-nestaci-je-li-s-otcem-jednou-za-14-dni>

GINTER, J. *Justice v Česku se zneužívá k házení špíny na druhé, tvrdí soudce*. [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://www.novinky.cz/domaci/246414-justice-v-cesku-se-zneuziva-k-hazeni-spiny-na-druhe-tvrdi-soudce.html>

Informační centrum vlády ČR, *Deklarace práv dítěte* [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://icv.vlada.cz/cz/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>

KOLAJA, D. *Iva Brožová: Lidé by od soudů neměli odcházet poníženi*, [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://www.ejustice.cz/iva-brozova-lide-od-soudu-nemeli-odchazet-ponizeni>

LABUSOVÁ, E. *Správný název pro střídavku* [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: http://www.evalabusova.cz/clanky/deti_do_kufru.php

MERTIN, V. *Hodí se pro vás střídavá péče?* 16. 8. 2011, OnaDnes.cz [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: http://ona.idnes.cz/hodi-se-pro-vas-stridava-pece-deset-otazek-napovi-f69-/deti.aspx?c=A110815_212318_deti_abr

MERTIN, V. *Dvakrát doma, K 213* 25. 7. 2011 [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://www.k213.cz/JOOMLA/Dvakrat-doma>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, *Stanovisko k obsahu Petice* [online]

[cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://www.iustin.cz/Ruzne/defzaj2.asp>

Ministerstvo spravedlnosti, Info data, Statistika a výkaznictví, *Statistické ročenky kriminality a soudních agend* [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://www.pagesinventory.com/visit.php?domain=cslav.justice.cz>

Ministerstvo vnitra ČR, *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>

NOVÁK, T. *Mýty o střídavé péči o dítě po rozvodu*, Právo a rodina 6/2010, s. 12-14. CD Kompletní archiv 2010, LINDE Praha

Parlament ČR, Poslanecká sněmovna, *Listina základních práv a svobod dítěte* [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Parlament ČR, Poslanecká sněmovna, *19. schůze* [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/019schuz/s019167.htm>

Rozsudek krajského soudu v Praze č. j. 27Co416/2011-193 [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://www.stridavka.cz/stridavka-jen-se-souhlasem-matky-rozsudek.html#1>

Řízení o ústavní stížnosti (ÚS 2661/10) [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: http://www.iustin.cz/files/IUS2661_10.pdf

Vláda České republiky, *Úmluva o právech dítěte* [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://www.vlada.cz/cz/...a.../zpravy.../umluva-o-pravech-ditete-42656/>

Výběr z rozhodnutí Evropského soudu, Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. *Úmluva o ochraně lidských práva a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5, a 8 dítěte* [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://www.novatrixprint.cz/umluva-o-ochrane->

lidskych-prav-a-svobod.html

ZABLOUDILOVÁ, K. *Výkon rodičovské zodpovědnosti – středoškolská odborná činnost*. [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <https://socv2.nidm.cz/archiv33/getWork/hash/828b225e-3820-11e0-b015-001e6886262a>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://www.msmt.cz/file/19446>

SEZNAM ZAHRANIČNÍCH ZDROJŮ

Zákony pre ľudí, *predpis č. 36/2005 Z.z. Zákon o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov* [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-36/suvislosti>

Child Custody Policies and Divorce Rates in the United States, 11th Annual Conference of the Children's rights Council October 23-26, 1997. Washington, D.C. [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://ncfm.org/libraryfiles/Children/custody/Custody%20Policies%20and%20Divorce%20Rates.pdf>

Family Court of New Zealand, *Children's Guide to Family Separation*, [online] [cit. 2012-01-28]. Dostupné z WWW: <http://www.justice.govt.nz/courts/family-court/documents/pdf-pamphlets/courts-150-childrens-guide.pdf>

SEZNAM TABULEK

Tab. 1	Přehled pravomocných rozhodnutí soudů v řízení o nezletilých dětech	32
Tab. 2	Odpověď na otázku č. 1 provedeného průzkumu	57
Tab. 3	Odpověď na otázku č. 2 provedeného průzkumu	58
Tab. 4	Odpověď na otázku č. 3 provedeného průzkumu	59
Tab. 5	Odpověď na otázku č. 4 provedeného průzkumu	60
Tab. 6	Odpověď na otázku č. 5 provedeného průzkumu	61
Tab. 7	Odpověď na otázku č. 6 provedeného průzkumu	62
Tab. 8	Odpověď na otázku č. 7 provedeného průzkumu	63
Tab. 9	Odpověď na otázku č. 8 provedeného průzkumu	64
Tab. 10	Odpověď na otázku č. 9 provedeného průzkumu	65
Tab. 11	Odpověď na otázku č. 10 provedeného průzkumu	66
Tab. 12	Odpověď na otázku č. 11 provedeného průzkumu	67
Tab. 13	Odpověď na otázku č. 12 provedeného průzkumu	68
Tab. 14	Odpověď na otázku č. 13 provedeného průzkumu	69
Tab. 15	Odpověď na otázku č. 14 provedeného průzkumu	70
Tab. 16	Odpověď na otázku č. 15 provedeného průzkumu	70
Tab. 17	Odpověď na otázku č. 16 provedeného průzkumu	71
Tab. 18	Odpověď na otázku č. 17 provedeného průzkumu	72

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1	Počet rozvedených manželství v ČR za rok 2010	33
Graf č. 2	Vliv střídavé výchovy na rozvodovost v 19 státech USA	34
Graf č. 3	Klesající rozvodovost podle podílu střídavé výchovy	35
Graf č. 4	Odpověď na otázku č. 1 provedeného průzkumu	57
Graf č. 5	Odpověď na otázku č. 2 provedeného průzkumu	58
Graf č. 6	Odpověď na otázku č. 3 provedeného průzkumu	59
Graf č. 7	Odpověď na otázku č. 4 provedeného průzkumu	60
Graf č. 8	Odpověď na otázku č. 5 provedeného průzkumu	61
Graf č. 9	Odpověď na otázku č. 6 provedeného průzkumu	62
Graf č. 10	Odpověď na otázku č. 7 provedeného průzkumu	63
Graf č. 11	Odpověď na otázku č. 8 provedeného průzkumu	64
Graf č. 12	Odpověď na otázku č. 9 provedeného průzkumu	65
Graf č. 13	Odpověď na otázku č. 10 provedeného průzkumu	66
Graf č. 14	Odpověď na otázku č. 11 provedeného průzkumu	67
Graf č. 15	Odpověď na otázku č. 12 provedeného průzkumu	68
Graf č. 16	Odpověď na otázku č. 13 provedeného průzkumu	69
Graf č. 17	Odpověď na otázku č. 14 provedeného průzkumu	70
Graf č. 18	Odpověď na otázku č. 15 provedeného průzkumu	71
Graf č. 19	Odpověď na otázku č. 16 provedeného průzkumu	72
Graf č. 20	Odpověď na otázku č. 17 provedeného průzkumu	73

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Jana Pužmanová

Obor: Andragogika

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Střídavá výchova – její odraz ve společnosti

Rok: 2012

Počet stran: 86

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů české literatury a pramenů: 17

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 3

Počet internetových zdrojů: 20

Vedoucí práce: JUDr. Lenka Papíková